

TATANIR

Satul este component al comunei Chilia Veche, fiind amplasat la circa 67- 68 km amonte de gura de vărsare a brațului în mare, într-o zonă în care brațul se despletește, dând naștere mai multor ostroave.

Nu cunoaștem cu precizie anul înființării, dar el trebuie să fi fost în jurul lui 1950 - 55, deoarece apare menționat pentru prima dată în statistici în 1956, când avea 174 locuitori. Se pare că fondatorii lui sunt pescari și agricultori.

Șansele de dezvoltare au fost reduse chiar de la început, programul agricol care a modificat aspectul ostroavelor din jur, transformându-le în poldere, nefiind pe placul locuitorilor, care s-au văzut privați de libertatea de mișcare, motiv pentru care, rând pe rând, au plecat spre alte orizonturi. Așa se face că în 1966 se înregistrau doar 63 persoane iar în 1975 numai 10, după această dată fiind considerat ca fiind dezafectat.

Cu toate acestea, după 1989 o parte din locuitori s-au întors în sat, beneficiind de efectele legii agrare, iar populația a înregistrat o creștere ușoară, ajungând la 38 locuitori în 1992 și 54 în 2002.

Ocupațiile de bază rămân pescuitul și agricultura (mixtă), dar șansele de dezvoltare sunt reduse, satul neavând nici un fel de dotare socială, singura cale de acces fiind drumul neamenajat ce leagă Tulcea de Pardina și respectiv de centrul de comună.

Numele localității este o derivație slavă de la numele Tătaru, cel purtat de brațul în apropierea căruia a fost întemeiat satul.

TELIȚA

Sat component al comunei Frecăței, este situat la circa 9 km NV de reședința de comună și la 29 km SV de municipiul Tulcea, la izvoarele râului cu același nume.

Satul este înșirat pe dealurile parțial împădurite care coboară spre valea râului, având o vatră de tip risipit, în anumite sectoare, cu textură haotică, pachete de roci dure aflorând din loc în loc, făcând terenul inutilizabil.

La NV este străjuit de dealul Sarica, la S de dealul Angel (269 m) iar la SV de Dealul Mare (317 m). În sat se poate ajunge străbătând drumul care pornește din Cataloi, urmând valea Teliței, acest drum ieșind aproape de Niculițel, în șoseaua Tulcea - I. C. Brătianu. Este un vechi ax de circulație, folosit de pe vremea romanilor, dar mai cu seamă de turci, poștalioanele care legau Babadagul de Isaccea urmând acest traseu.

Bujorul de pădure-o frumusețe a florei dobrogene
(foto Gh. Băisan)

Recente săpături arheologice au dat la iveală urme de locuire getică. Ele sunt în plină desfășurare, dar dacă le coroborăm cu cele de la Poșta, putem deduce o locuire neîntreruptă pe valea Teliței, din perioada geto-dacică și romană, până în zilele noastre.

În situl arheologic Telița - Amza s-a descoperit o bazilică paleocreștină ce aparținea unei comunități creștine care locuia aici în secolul IV d.Hr. Aceasta s-a ridicat pe locul în care a existat un atelier meșteșugăresc anterior, din secolele II-III d.Hr. și reprezintă un exemplu specific de adaptare a unei clădiri mai vechi la nevoile rituale specifice cultului creștin, arhitectura fiind puternic influențată de stilul clădirilor populației rurale din zonă (era dotată cu o tindă și pridvor). Un opaiț decorat cu simboluri creștine întărește convingerea arheologilor că aici a existat o viață creștină timpurie, legată, probabil de cea de la Niculițel.

Satul a apărut, se pare, în jurul anului 1800, fiind locuit în primă fază de ucraineni, turci și români. Ciuma din 1848 a dus la depopularea sau poate chiar părăsirea temporară, el fiind repopulat în jurul anului 1870. În 1884 s-au construit școala și primăria, deoarece a fost și centru de comună, biserica fiind chiar mai veche. Lahovari, spre exemplu, prezenta școala ca fiind rusească, ea fiind construită în 1879, biserica fiind datată 1803, în 1900 ea având un preot și 2 cântăreți.

În jurul anului 1840, un grup de călugări sosiți din România și Basarabia au obținut învoirea mitropolitului grec al Tulcei, Dionisie, să construiască aici o mănăstire. Mai târziu s-a întemeiat o alta, numită Celicul Mic sau Celicul de Jos. În jurul anului 1847 o bună parte din călugări a fugit de teama rușilor, ambele mănăstiri fiind populate de atunci cu maici. Astăzi, mănăstirea Telița, numită și Celic Dere, după numele unui pâraiaș ce curge pe alături, este unul din cele mai impunătoare lăcașuri de cult din județ și un însemnat obiectiv turistic, luat cu asalt de tulcenii în zilele de sărbătoare.

La picioarele platoului pe care se înalță impozantul edificiu, o superbă proiecție albă imaculată pe fondul verdelei pădurii care o înconjoară, se ridică o moară de vânt, una din numeroasele mori care împânzeau altădată Dobrogea. Alături se află muzeul mănăstirii, adăpostind documente și obiecte de cult care vorbesc de istoria mănăstirii și a creștinismului în Dobrogea. Piesa care suscită cel mai mare interes este icoana Mântuitorului, dăruită mănăstirii de un soldat

rus, care suferă un proces ciudat de curățare, paralel cu modificarea poziției ochilor și a privirii Fiului Domnului. Icoane și obiecte de cult vechi, cărți bisericești, veșminte clericale și racla conținând moaștele primului stareț al mănăstirii completează zestrea valoroasă a muzeului. Aceeași atracție o exercită asupra turiștilor și struții din gospodăria mănăstirii.

Stână de lângă sat (foto V. Leonov)

Populația satului Telița a cunoscut în ultimul secol următoarea evoluție: 677 locuitori în 1900, 1910 în 1912 ! (efectul faptului că era centru administrativ ?), 1280 în 1930, 1164 în 1948, 1154 în 1956, 1029 în 1966, 906 în 1977, 720 în 1992 și 686 în 2002, aproape tot atâția ca la începutul sec. XX. Între români, astăzi mai există un grup etnic slav, format din 114 ucraineni și 11 ruși-lipoveni.

Biserica monumentală
(foto V. Leonov)

Ocupația de bază este agricultura (cereale, viță-de-vie, creșterea cornutelor mari), reprezentată de asociația *Veritas*, care a preluat patrimoniul fostului CAP. În apropierea satului stă părăsită o mică livadă de cireși. Pădurea care ocupă Dealul Mare oferă flora meliferă atât pentru apicultorii locali cât și pentru cei veniți din diverse colțuri de țară. Valorificatul ghiocelor sau plantelor medicinale constituie o sursă de venituri pentru unele persoane.

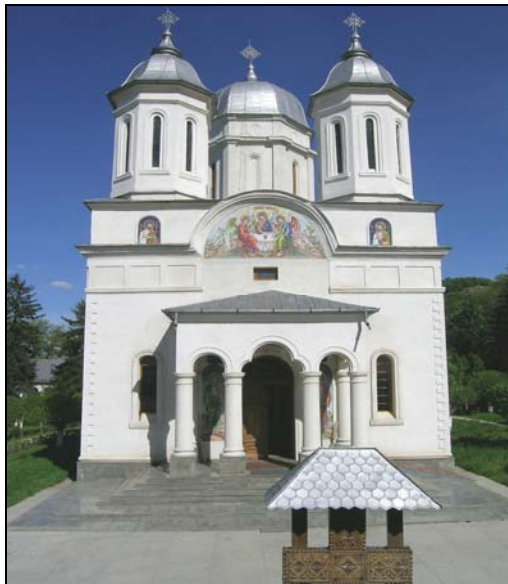
Ca în mai toate orașele țării și în Tulcea există tendința ca cetățenii mai înstăriți să-și ridice case de vacanță în zonele limitrofe orașului. Întrucât satul Telița dispune de un cadru natural extrem de pitoresc, el a fost luat cu asalt

după 1989, apărând case moderne, înconjurate de garduri înalte, pentru a fi protejate de ochii indiscreți. Acestea au schimbat în bine aspectul localității, deși insuficient, deoarece se mai văd încă multe cocioabe dărăpănate, semn al lipsei de prosperitate a locuitorilor. Este un contrast dureros al zilelor noastre, cu care lumea s-a obișnuit deja.

În sat funcționează grădinița și școala cu clasele I-IV, elevii de gimnaziu fiind școlarizați în centrul de comună. Alături de școală, căminul cultural servește mai ales ca local pentru rarele evenimente din viața satului (nunți, botezuri), adăpostind și o crăsmă, cu o viață mult mai activă.

Dintre celelalte dotări mai menționăm dispensarul uman, magazinul mixt, câteva baruri și impunătoarea biserică, care-și așteaptă fondurile necesare spre a fi reparată, fiind declarată obiect de patrimoniu.

Poziția pitorească a zonei, prezența mănăstirii în apropiere, locurile de campare și petrecere a sfârșitului de săptămână de pe Valea Morilor sunt tot atâtea motive pentru care o investiție serioasă în agroturism ar putea revigora localitatea.

Biserica mănăstirii Celic Dere
(foto P. Șolcă)

Numele localității este de origine slavă și a fost dat probabil de ucraineni. El semnifică *vacă gestantă, gata să fete* și nu se știe din ce motive și în ce împrejurări a fost atribuit. Numele mănăstirii, Cilic Dere sau Celic Dere, este turcesc și poate fi interpretat în două moduri, deoarece popular el circulă în cele două forme. Dacă acceptăm varianta Cilic, ea provine de la cuvântul țilek (căpșună, frag) și s-ar traduce prin *valea cu fragi*. Dacă acceptăm varianta Celic, atunci acest cuvânt derivă din turcescul çelik, care înseamnă oțel și se poate traduce prin *valea cu fier, valea oțelită*. Dacă respectivul pârâiaș ar avea maluri feruginoase, atunci această variantă ar putea fi acceptată, dar cum în teren ipoteza nu se verifică, opinăm pentru prima variantă.

TICHILEȘTI

Tichilești nu este o localitate propriu-zisă, fiind o colonie apărută în vecinătatea unei leprozerii, în apropierea orașului Isaccea, căruia i se subordonează din punct de vedere administrativ.

Distanța dintre așezare și Isaccea este de aproximativ 10 km și aici se poate ajunge din drumul care trece de satul Revărsarea, de asemenea subordonat administrativ aceluiași oraș, într-una din numeroasele serpentine desprinzându-se un drum lateral de numai 2 km.

Dealul Gâlma Mare (230 m) domină spre S mica localitate care, dacă nu ar fi un loc de izolare a celor bolnavi de lepră, ar putea fi considerată o oază de liniște într-un cadru natural superb, cu păduri care dau un aer curat și îmbălsămat de florile de tei.

În 1896 era o simplă grupare de case, cu 37 locuitori, pe lângă o veche mănăstire de călugări bespopovi. În 1848-50 se menționau 9 familii de germani, crescători de vite. După 1920 a fost înființată leprozeria care există și astăzi.

Populația a suferit următoarea evoluție: 41 locuitori în 1900, 53 în 1912, 62 în 1930, 81 în 1948, 90 în 1956, 94 în 1966, 71 în 1977, 44 în 1992 și 22 în 2002, însemnând 2 ucraineni, 8 ruși-lipoveni și 12 români.

Așezarea este alcătuită dintr-un spital și mai multe pavilioane-locuință, pe lângă care s-au ridicat și case cu grădini. În funcție de evoluția bolii, unii bolnavi practică și agricultura, cultivând legume și zarzavaturi. Numărul lor este dependent de cazurile care apar în țară. Trebuie menționat faptul că această formă de lepră nu este transmisibilă, motiv pentru care colonia este vizitată deseori de reprezentanții unor organisme medicale sau asociații filantropice, care oferă ajutor bolnavilor de aici.

Viața la Tichilești, exceptând afecțiunea de care suferă toți locuitorii, se desfășoară aproape normal, ca în orice comunitate umană. Există un club, loc de întâlnire, de discuții pe marginea evenimentelor, inclusiv celor sportive sau politice, spitalul asigurând tratamentul bolnavilor, uneori la domiciliu, în cazul celor care nu se pot deplasa. Cantina cu sala de mese este, de asemenea, loc de întâlnire pentru cei din Tichilești.

În colonie există o capelă ortodoxă și o casă de rugăciuni baptistă, prima fiind amenajată într-un pavilion și deservită de preotul din Revărsarea.

Nu există alte dotări sociale, motiv pentru care unii mai părăsesc colonia, în ciuda interdicției, pentru a merge la o partidă de pescuit sau chiar la un șpriț, la Revărsarea.

TOPOLOG

Sat de reședință al comunei Topolog, este amplasat la 56 km SV de municipiul Tulcea, pe drumul Tulcea-Hârșova. Dinspre Măcin se poate ajunge urmând traseul prin Dorobanțu sau prin Horia, iar de la Baia, din E 87, prin Stejaru și Sâmbăta Nouă.

Localitatea este situată într-o zonă deluroasă de la obârșia râului Topolog, fiind străjuită de dealurile Movila Înaltă (353 m) în E, Movila Săpată (255 m) în SV, Ozângele (341 m) în NV și Linia Adâncă (346 m) în NE.

Vatra sa, de tip adunat, are formă neregulată, fiind dezvoltată mai ales pe stânga văii, având textură ordonată.

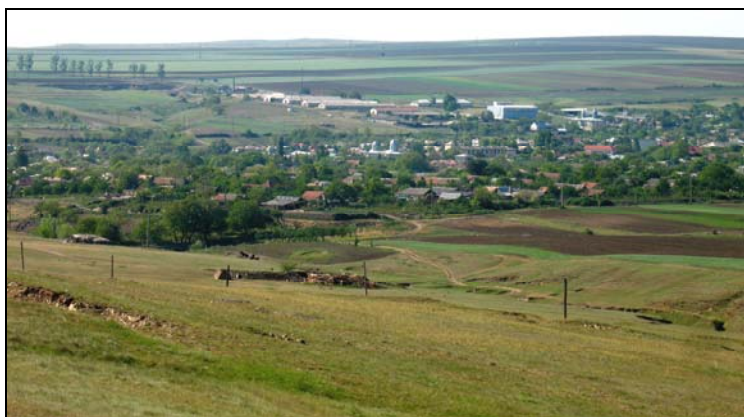
Săpăturile arheologice efectuate pe raza comunei au scos la iveală urme de locuire umană din neolitic și epoca bronzului, iar în perimetrul satului Topolog, din perioada romană și romano-bizantină.

Casă veche din Topolog (foto V. Leonov)

Dacă e să dăm crezare afirmațiilor învățătorului Gh. Avram, citat de D. Șandru, undeva, în nordul satului actual era o așezare turcească importantă, numită Cimciler, pe care românii veniți din Ardeal au găsit-o având în centrul său o troiță pe care stătea scris: *aici a fost altarul bisericii creștine din orășelul Cimciler*.

Mențiunea creștin presupune existența unui grup românesc chiar pe perioada existenței așezării pomenite. Ea pare să fie localitatea pomenită de I. Ionescu de la Brad, pe o listă mai lungă, cu așezări distruse de conflictul ruso-turc anterior anului 1850. Ciudat este faptul că acea localitate purta tot numele Topolog, motiv pentru care presupunem că afluxul mocanilor transilvăneni este mult mai vechi.

Imaginea satului de astăzi (foto V. Leonov)

După războiul din 1855, satul a fost repopulat cu români din Transilvania, Moldova și SE Munteniei, numărul familiilor ardeleni crescând de la un an la altul, astfel că în 1940 se înregistrau 285.

În sprijinul acestei afirmații stă mărturia aceluiasi învățător: *Românii s-au așezat mai în jos de satul turcesc, formând Topologul Român. Primele familii au fost: Dumbravă, Scorțea, Bucurenciu, Butoi, Mocanu, Costea, Chiujdea, Hermeneanu și Pană. Au mai venit și alții, în majoritate tot din Ardeal: din Țara Oltului și Săcele. Acestora li s'au alăturat, în urma colonizărilor dintre 1882-1898, un număr însemnat de români din părțile Râmnicului Sărat (majoritatea din Bisoca), așezându-se între Topologul Român și Topologul Tătar. În cursul timpului turcii au emigrat și comuna este acum în întregime românească; la nord locuiesc găurenii (porecliți astfel fiindcă sunt veniți din părțile - "găurile" – muntoase ale Râmnicului), iar la sud moroenii, cei din Ardeal.*

Între cele două categorii mai există încă și acum o notă de diferențiere: găurenii sunt mai săraci, cu mai puțină trecere în treburile obștești, mai nebăgați în seamă...

Fântână făcută de mocani (foto V. Leonov)

Conform datelor furnizate de dicționarul lui Lahovari, satul avea o populație de 930 locuitori, în majoritate români, avea o școală, o biserică ortodoxă (cu un preot, un dascăl și 2 paraclisieri) dar păstra și o geamie cu hoge.

Populația a evoluat astfel: 1240 locuitori în 1900, 1961 în 1912, 2296 în 1930, 2784 în 1948, 2894 în 1956, 2810 în 1966, 2819 în 1977, 2412 în 1992 și 2519 în 2002, între aceștia figurând, alături de români, 6 ruși-lipoveni și 2 turci.

Satul a fost mereu un pol de dezvoltare regională, având rolul unui târgușor care, după obiceiul acelor vremuri (1960-80), avea mari șanse să fie declarat oraș, proiect care a fost însă abandonat.

Principalele activități sunt legate de agricultură. În cele câteva asociații agricole se cultivă cu precădere cereale și plante tehnice, secundare fiind vițade-vie și plantele furajere. Suprafața relativ mare de pășune permite creșterea animalelor, atât a cornutelor mari cât și a ovinelor. Un gater și două magazine de piese auto presupun diversificarea gamei preocupărilor cetățenilor din Topolog. Pădurile care acoperă dealurile din jur oferă un alt sector de activitate câtorva locuitori, respectiv exploatarea lemnului.

Satul dispune de grădiniță și un grup școlar, în cadrul căruia își desfășoară activitatea elevii de la ciclul primar până la școala de arte și meserii. La cele trei clădiri destinate școlarizării, trebuie adăugat internatul și cantina, oferite elevilor (puțini) din satele învecinate, care nu au posibilitatea să facă naveta zilnic. Există un proiect care prevede construirea unui campus destinat învățământului, care va servi interesele zonei adiacente, prin pregătirea forței de muncă în meserii legate de agricultură și eventual silvicultură. Recent s-a inaugurat o modernă sală de sport.

Între dotările care merită atenția se impun dispensarul uman și o farmacie, cu o bună încadrare, magazine mixte, baruri, chioșcuri pentru difuzarea presei și alimentare, brutăria, 2 benzinării, oficiul poștal cu centrală telefonică digitală și 2 biserici ortodoxe, slujite de doi preoți parohi.

Chiar dacă este dependentă de condițiile climatice, agricultura constituie principala pârghie de dezvoltare a localității. Modernizarea și reprofilarea centrului de vinificație în secție de îmbuteliere pentru băuturi spirtoase este o altă sursă de venituri.

Împrejurimile satului sunt cât se poate de pitorești și chiar există o anumită infrastructură (cabane forestiere, popasul turistic ***Cerbul lopătar***) care ar putea fi modernizată, turismul de tranzit sau de week-end putând face din Topolog un loc căutat.

Ridicarea unor mănăstiri și schituri în zonă ar putea contribui la dezvoltarea unui turism de tip pelerinaj religios.

Satul a dat o serie de personalități ale vieții cultural-științifice și artistice, între care prozatoarea Ana Luiza Toma, Paul Bran, profesor doctor în științe economice și Darie Tudor, doctor inginer în construcții navale.

TRAIAN

Alte denumiri: **Satu Nou**, până în 1908

Unul din satele componente ale comunei Cerna, Traian este situat la 8 km SV de reședința de comună, la vărsarea râului Cerna în lacul care poartă numele satului.

Este amplasat într-un fel de golf cu relief jos, de luncă, la contactul cu prelungirile dealurilor din Podișul Babadag, cu altitudini de 50-100 m.

Se ajunge la el urmând un drum care pleacă din centrul de comună, de-a lungul râului Cerna, sau prin intermediul drumului care leagă localitățile de pe latura vestică a județului.

A fost întemeiat în sec. XVIII, cam pe la mijlocul său, deoarece pe harta lui Schmidt (1774) apare ca localitate nouă, fiind numit chiar Satu Nou. Reapare în informații scrise în preajma războiului Crimeii, fiind locuit de români și bulgari proveniți din Basarabia. Este apoi pomenit pe lista cu sate distruse (1850), dar nu ne putem da seama dacă este vorba de satul Traian sau altă localitate, deoarece existau mai multe sate purtând același nume. Personal credem că nu este vorba de Traian, deoarece după 1870 apare menționat în fondul tapiurilor (terenuri aflate în posesie).

Foto V. Leonov

În 1875 s-a înălțat biserica, în 1882 școala, iar în 1884 primăria, satul fiind și centru de comună, fără alte localități componente. Pentru sfârșitul sec. XIX se semnala o populație de 994 locuitori, o biserică cu un preot și un cântăreț și o școală mixtă, frecventată în anul școlar 1899-1900 de 62 elevi.

Vatra sa actuală, de tip adunat, are un aspect tentacular, fiind dezvoltată în lungul văilor și căilor de comunicație, textura reflectând evenimentele care l-au marcat.

Populația a avut următoarea evoluție: 800 locuitori în 1900, 1008 în 1912, 1182 în 1930, 1184 în 1948, 1519 în 1956, 1655 în 1966, 1493 în 1977, 1306 în 1992 și 1210 în 2002, aproape în totalitate români.

Ocupația principală a locuitorilor este agricultura, asociația constituită la nivelul localității fiind profilată pe cereale și plante tehnice. Din fostul IAS au mai rămas doar clădirile și mici colonii de case, parțial locuite.

Școala din localitate, dotată cu o bibliotecă cu peste 4000 de volume este frecventată de elevii claselor I-VIII și de copiii grupei de grădiniță.

Satul dispune de cămin cultural, dispensar uman, magazine mixte, un bar și o agenție poștală. Biserica este deservită de un preot paroh.

Prin HGR 2151/2004, lacul **Traian** a fost declarat rezervație naturală, suprafața ocrotită având 326 hectare, fiind un fel de microdeltă, loc de cuibărit pentru numeroase specii de păsări.

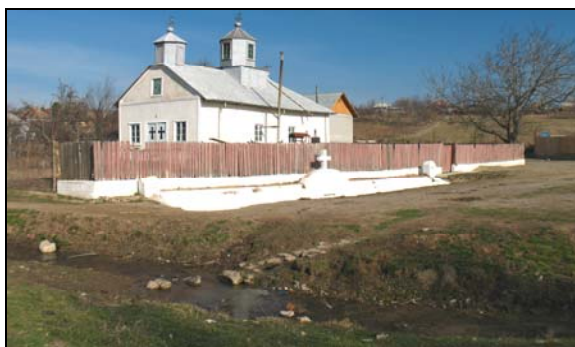
Șansele de dezvoltare a localității se leagă de modernizarea agriculturii.

TRESTENIC

A mai apărut în timp și sub forma **Trestenlik**

Sat component al comunei Nalbant, este situat la 4 km NV de centrul de comună, în apropierea obârșiei pârâului Tăița. Un drum nemodernizat care pornește din centrul de comună face legătura cu satul.

Vatra sa, de tip adunat, cu o textură neregulată, se extinde pe un relief de dealuri joase (100-200 m), pe alocuri destul de accidentat, fiind dominată de dealurile Cartalu (235 m) la N și Căzlaru (218 m) la E.

Biserica satului (foto V. Leonov)

Satul apare menționat pe un defter din 1675, fiind locuit de turci, alături de care sunt menționați și români. A fost repopulat după războiul Crimeii, la fel ca și după 1900. Conform declarațiilor unor bătrâni ai satului (Ion Muhuleț, Grigore Rahău), originari din Ardeal, citați de învățătorul Al. Manolescu (preluat de D. Șandru), la venirea ardelenilor satul era destul de mic și populat cu turci și câțiva români: ***Cînd au venit în Trestenic, au găsit aici vreo 10 familii românești și restul numai turci, cu care au trăit bine. Plăteau câte 0,80 lei de oaie pe an – această dare se numea beilic -, iar la armănit își lua din zece băniți una. Acestea erau toate dările. Populația era foarte rară; unde voiai, acolo puneai plugul.***

Pe la sfârșitul sec. XIX satul avea o populație amestecată, numărând 511 persoane.

În continuare, aceasta a evoluat astfel: 531 locuitori în 1900, 757 în 1912, 557 în 1930, 606 în 1948, 678 în 1956, 695 în 1966, 649 în 1977, 436 în 1992 și 458 în 2002, majoritatea fiind români, alături de aceștia viețuind și câteva familii de țigani, veniți în ultimele decenii.

Satul cunoaște o descreștere a numărului de locuitori și a gradului de dezvoltare economică. Ocupația de bază este agricultura, constând în cultura plantelor și creșterea animalelor, ambele cu randament modest.

Localitatea dispune de o clădire în care funcționează grădinița și școala cu clasele I-IV, elevii de gimnaziu făcând naveta la Nalbant pentru a-și continua studiile.

Celelalte dotări sunt modeste: căminul cultural, un magazin mixt, un chioșc alimentar, un bar și biserica ortodoxă, slujită de preotul paroh din Nalbant.

M. D. Ionescu consideră că numele satului este de origine turcă și îl traduce prin ***întors*** sau ***întoarcere***, crezând că turcii ar fi părăsit satul la un moment dat, după care au revenit aici, dându-i acest nume.

După părerea noastră, numele ar putea proveni și de la cuvintele de origine slavă ***tri stena***, care ar însemna ***trei pereți***. Profesorul M. Milian prezenta traducerea sub forma ***trei ziduri***. Din păcate, nu putem explica în ce condiții s-ar fi putut atribui acest nume, de vreme ce documentele nu menționează prezența slavilor pe aceste locuri. Ne întemeiem ipoteza doar pe rezonanța cuvântului și pe faptul că și în Serbia există un mic orașel care poartă același nume, sau ceva cu rezonanță foarte apropiată: Trstenik.

TUDOR VLADIMIRESCU

Alte denumiri: **Regele Carol**, până în 1947

Suburbie a municipiului Tulcea, satul este amplasat pe stânga brațului Tulcea, în lunca joasă pe care o creează meandrul în această zonă. Satul este protejat prin diguri împotriva inundațiilor, în spatele său fiind o incintă asanată și destinată agriculturii.

Accesul se face cu ajutorul bacurilor, din sat pornind drumul semiamenajat care duce spre Pardina și Chilia Veche, el fiind un fel de drum de centură pentru localitate. Ulițele satului tind să se racordeze cu acest drum, textura fiind neregulată, în timp ce structura este adunată iar forma alungită. Multe din aceste ulițe sunt neamenajate, supuse inundațiilor, în perioadele când Dunărea își mărește volumul. Primăria din Tulcea a asfaltat unele drumuri, operațiune destul de dificilă, ținând cont de configurația terenului.

Casă din sat (foto V. Leonov)

Inițial, terenul pe care se extinde actualmente vatra satului era o pășune. Prin 1900 s-au ridicat primele case, punându-se temelia așezării, care s-a menținut la o cotă a numărului de locuitori echilibrată, până în 1977, după care populația aproape s-a înjumătățit: 312 locuitori în 1912, 421 în 1930, 435 în 1948, 412 în 1956, 445 în 1966, 440 în 1977, 242 în 1992 și 386 în 2002, marea majoritate fiind români. Ușoara redresare din ultimul deceniu trebuie corelată cu fenomenul de șomaj care caracterizează populația activă a municipiului Tulcea, fapt ce a determinat întoarcerea la vatră a celor care nu mai puteau face față costurilor ridicate ale orașului.

Populația actuală se ocupă cu activitățile agricole, pescuitul practicându-se sporadic în ultima vreme. O bună parte a forței de muncă este încă ocupată în diverse sectoare de activitate din municipiul Tulcea.

Plaja-atracție pentru tulcenii în zilele toride de vară (foto Gh. Băisan)

Satul ar putea deveni o mică bază turistică de vară pentru tulcenii, datorită plajei aflată în aval de el, luată cu asalt în zilele toride de vară, mai ales de tineri. În urmă cu câțiva ani au demarat lucrări de amenajare a plajei, mărturie fiind scheletele construcțiilor încă nefinalizate, dar aceste lucrări nu au reprezentat ceea ce tulcenii așteaptă de multă vreme: servicii și condiții decente de recreere, precum și un sistem de securizare a zonei de înot, știut fiind faptul că anual se înregistrează victime în acest sector al Dunării.

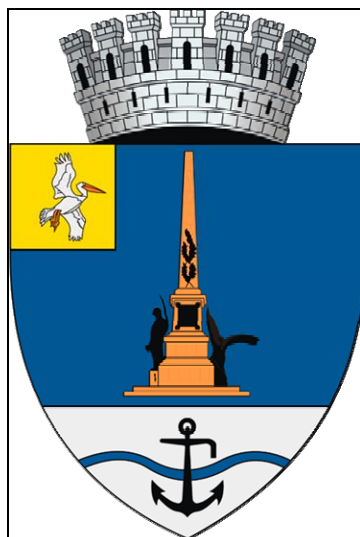
În iernile grele, ghețurile de pe Dunăre izolează localitatea (foto P. Șolcă)

Singurele dotări ale satului sunt biserica ortodoxă, câteva chioșcuri și baruri. Restul serviciilor este asigurat de orașul aflat ”peste drum”.

Punerea în valoare a potențialului turistic și dezvoltarea agriculturii, eventual orientarea acesteia spre satisfacerea nevoilor pieței tulcene, ar fi tot atâția factori care ar asigura prosperitate locuitorilor.

TULCEA

În antichitate a purtat numele **Aegyssus**, fiind întâlnite și alte variante ale acestui nume, în diverse surse, între care: **Aegisso**, **Aeciso**, **Aegipsum**; **Tuclar** (pe o hartă italiană din 1686); **Tulcar** (pe o hartă a lui B. Homanni – sec. XVII)

Municipiu-reședință de județ (având în componență și localitatea suburbană T. Vladimirescu), Tulcea este situată în partea de N a județului, în zona în care brațul care îi poartă numele creează un puternic meandru, la jumătatea distanței dintre ceatalul Chiliei și cel al brațului Sf. Gheorghe.

Orașul este amplasat într-o regiune de contact morfologic, între Dealurile Tulcei și Delta Dunării. La nord de brațul Tulcea se găsește un câmp aluvial jos, acoperit de pășune și teren agricol, iar la sud de Dunăre se înșiră Dealurile Tulcei, care coboară în amfiteatru spre fluviu, între Dealul Taberei și Dealul Monumentului (Colnicul Hora) existând șapte coline ocupate de vatra orașului, care se extinde pe direcția V-E, între lacurile Somova și Zaghen, ultimul aproape dispărut, datorită colmatării.

Tulcea de astăzi (foto P. Șolcă)

Centrul civic al orașului se suprapune peste o fostă lagună a Dunării, care a funcționat ca atare până în a doua jumătate a sec. XIX, când s-a trecut la asanarea ei și protejarea orașului cu un dig înalt de 2-2,5 m. Se spune că Palatul Pașalelor, actualul muzeu de artă, se afla chiar la țărm, bărcile acostând la treptele de la intrare.

Albia fluviului are un profil asimetric în dreptul orașului, spre malul tulcean, afectat de un puternic anafor, fluviul având adâncimi de circa 30 m, în timp ce în apropierea malului opus se creează o plajă submersă destul de lată.

Această situație pune destule probleme navigației, nu de puține ori piloții neatenți sau necunoscători intrând cu prova în mal.

Accesul spre Tulcea este posibil dinspre București, Constanța, Brăila sau Galați, prin intermediul unor șosele, iar pe apă, fie dinspre amonte, dinspre Galați, fie dinspre deltă și mare. În apropierea orașului, la M. Kogălniceanu se află un aeroport, care de câțiva ani operează numai cu curse speciale, și acelea destul de rare, cursele care legau Tulcea cu capitala fiind sistate, din cauza costului prea ridicat al biletului. Calea ferată Tulcea-Medgidia face legătura cu litoralul și cu restul țării.

Arhitectură tulceană (foto A. Costache)

Orașul are o textură stradală complexă: partea centrală, cuprinsă între străzile Mahmudiei și 1848, prezintă o textură radiar-concentrică, cu principalele artere convergând spre fluviu și centrul civic. Sectorul estic, cu cartiere de case, are o dispunere mai întortocheată a străzilor, în vreme ce cartierele mai noi (I. L. Caragiale, Spitalului, E3, C5, ANL) sunt realizate după planuri de sistematizare și, în ciuda reliefului în pantă, au o textură regulată. În ultimii ani au apărut două cartiere noi: unul în SV orașului iar altul în SE, alcătuite din case, unde populația cu posibilități materiale diverse a primit sau cumpărat teren, ridicându-și o locuință. Aspectul și dimensiunile, ca și gradul de confort depind de punga locatarului. Există tendința de dezvoltare spre Cataloi, pe măsură ce suprafețele cultivate cu vii sau livezi sunt dezafectate.

Privit dinspre fluviu, municipiul Tulcea creează impresia unui amfiteatru. Este o imagine plăcută, pitorească, ce-i conferă orașului o personalitate urbanistică distinctă, așa cum remarcă încă din 1928 I. Simionescu: ***Decorul este pe deantregul măreț. Dunărea lată e ca încropită și cu crețuri mărunte peste tot. Ai zice un șarpe uriaș cu solzii strălucitori, care se îndoaie în mișcări încete la picioarele malului pietros ce i se pune în cale, tăiat într'un larg amfiteatru. Un ușor e piatra roșie de la Monument unde ochiuri de apă se rotesc în dreptul genunelor apoi vine mulțimea caselor resfirate pe coasta prelungă cu geamia în mijloc, cu turnurile bisericilor reslețite, până departe unde se înalță cazarmile și alătura zidăria din roșu a școalei normale neisprăvite. Dealul Câșlei, ca un vârful de vulcan, închide amfiteatrul către apus, iar în față Dealul Mare, cu dâmburile turtite, mai din fund, spre Hagighiol.***

Lumina se revarsă din plin asupra dealurilor; alunecă pe apă ca o mantie diafană; dinspre deltă se râdică aburii de căldură ca ușor fum de tămâie.

E pacea înviorătoare care te străbate până'n adânc.

Tulcea este unul din cele mai vechi orașe ale țării. În perimetrul său s-au descoperit urme de locuire aparținând culturii Gumelnița (2900-2200 î.Hr.), precum și ale populației traco-getice (sec. VIII-VII î.Hr.), pe Dealul Taberei, partea cea mai veche a orașului.

Orașul văzut dinspre suburbia T. Vladimirescu
(foto P. Șolcă)

Descoperirea unor obiecte de ceramică și de podoabă de proveniență elenistică în aceleași nivele de locuire cu cele daco-getice (Dealul Monumentului), denotă legături comerciale foarte vechi ale populației nord-dobrogene cu civilizația greacă.

Pe Dealul Monumentului, geto-dacii au construit o cetate întărită (sec. III î.Hr.) pomenită pentru prima oară de istoricul Diodor din Sicilia (90-20 î.Hr.), care relatează fapte anterioare timpului său, sub numele Aegyssus, așezare cu rol strategic însemnat. Într-una din cele două epistole *Exponto* (anul 12 d.Hr.), poetul latin Ovidiu ne oferă și alte informații despre orașul de pe Istru:

Aproape de malul Istrului se află o veche cetate cu două nume / La care cu greu se poate pătrunde din cauza întăriturilor și locului unde este așezată / Dacă este să dăm crezare însăși locuitorilor ei / Caspios Aegyssos este cel care ar fi întemeiat-o și ar fi numit-o după numele său...

Tot Ovidiu ne vorbește despre inexpugnabilitatea cetății, exagerând ușor, în a doua epistolă, cea adresată guvernatorului Moesiei, Vestalis, cel care a reușit să o cucerească:

*...Ca tu s-ajungi la cinstea de principe, Vestalis,
A trebuit prin multe pericole să treci.
Oricât de mari foloase poți trage din aceasta,
Virtuții tale-o cinste mai mare se cădea.
O spune chiar și Istrul, a căruia talazuri
Le-a înroșit cu sânge de get, chiar mâna ta;
Egisos-ul o spune: Tu ai luat cetatea
Și ea văzu că locul nu-i fu de ajutor
În van pe-un vârful de munte, cu fruntea pân-la nori,*

Fusese ea-ngrădită cu zid apărător...

Numele vechi al Tulcei apare și în alte informații documentare, furnizate de istoricul și scriitorul bizantin Procopius (533-555), în ***De aedificis***, de istoricul și împăratul Constantin Porfirogenetul (sec. X), în ***De thematibus*** etc. În unele izvoare, numele apare ușor modificat: Aegisso, Aeciso sau Aegipsum.

Imagine din Tulcea de altădată (fotografie de arhivă)

Pentru prima oară apare cu numele actual, menționată de un registru vamal turcesc (1515-1517), care denotă o vie activitate comercială (în 1520 se menționa și o importantă activitate de pescuit), apoi de harta întocmită de umanistul sas Rechtersdorffer din Sibiu (1527), de consulul Andrei Taranovski (1570), în notele de călătorie pe care acesta o făcea în imperiul otoman, de negustorul englez John Newberie (1582), mai târziu de Pado Georgici (1595), Evlia Celebi (1650), Mateo Gondola (1674) și polonezul Mykosa (1782).

În descrierea lui Celebi, Tulcea, care era în stăpânirea turcilor, apare ca ***...un oraș cu 600 de case de vlahi și cu o cetate zidită pe o stâncă joasă, lângă Dunăre, cu o geamie, un hambar de grâu, magazie de muniții, 70 de case pentru cei 300 de ostași, care deservește cele 20 de tunuri balineze, orientate spre Dunăre.***

Așadar, nu saraiuri, nu palate cu etaj, băi publice și alte dotări, așa cum găsea în Babadag. Tulcea era o așezare cu rol strategic, care trebuia să apere Dunărea și nimic mai mult.

Odată cu trecerea timpului, informațiile despre oraș se înmulțesc, la fel ca și evenimentele majore care au afectat și marcat viața provinciei dintre Dunăre și mare. Deși Babadagul a fost principala garnizoană militară a provinciei și turcii s-au simțit mai în siguranță acolo, Tulcea a jucat un rol important pe perioada ocupației otomane, mai ales din punct de vedere comercial și administrativ. Prin 1860 era capitala Dobrogei, în acea vreme Constanța fiind doar un sat ceva mai mare. Același rol l-a căpătat în 1864 când, după noua împărțire administrativă, Tulcea era reședința sangeacului cu același nume, din vilaetul Dunării, sangeac compus din 8 cazale.

În mod firesc, pe măsura creșterii rolului său a crescut și interesul pentru stăpânirea acestui oraș, el fiind ținta numeroaselor conflicte care au afectat Dobrogea în sec. XIX, cel mai distrugător fiind războiul ruso-turc din

1828-29, în urma căruia orașul era - practic - distrus. Hector de Béarn, cel care însoțea armatele ruse, număra după acel eveniment numai 20 de case rămase în picioare !

El s-a refăcut însă foarte rapid după acest moment, prin venirea unor locuitori din Prislava (Nufăru) și Beștepe, care au fost atrași de viața economică trepidantă ce caracteriza portul dunărean. Din ruine s-a înălțat un oraș nou, cu mahalalele dispuse după criterii etnice: românească, bulgărească, grecească, turcească, armenescă, germană sau lipovenească. În 1843, francezul Boucher de Perthes îl prezintă ca având 56 de mori de vânt și case acoperite cu șindrilă.

Casă de patrimoniu din Tulcea (foto Gh. Băisan)

După războiul Crimeii, în condițiile unui nou climat internațional, în Tulcea s-au stabilit consulatele Rusiei, Austriei, Angliei, Franței, SUA, Italiei, Greciei, Olandei și României, care urmăreau promovarea intereselor economice și politice ale statelor respective, contribuind totodată și la anihilarea sau eliminarea unor abuzuri și nedreptăți specifice administrației otomane.

Activitățile Comisiei Europene a Dunării au fost benefice și pentru Tulcea, afluxul de mărfuri și servicii portuare crescând, odată cu prosperitatea orașului. Călătorul francez Camille Allard, vizitând orașul în 1856, scria:

Este cel mai mare oraș din această parte a Turciei... portul său este foarte frecventat și face un mare comerț. Populațiunea sa este una din cele mai amestecate din Orient. Turcii constituiesc colonia administrativă și militară. Bulgarii împreună cu moscoviții și rusniacii formează grosul populațiunii; se întâlnesc aici și mulți români și moldoveni. O sută de familii germane locuiesc în împrejurimile orașului, aceștia sunt fugari din coloniile germane pe care rușii le-au stabilit în sudul Basarabiei și cărora guvernul le cerea impozite și soldați. Colonia comercială o formează evreii, polonezii, grecii și armenii, ea este destul de numeroasă în Tulcea.

Aceeași sursă precizează că orașul avea 2800-3000 de case și estimează numărul locuitorilor la 30000, deși chiar autorul se îndoia de veridicitatea acestei informații.

Alee în Parcul personalităților
(foto A. Costache)

Războiul din 1877 a produs o serie de schimbări în viața orașului, întâi în ceea ce privește structura etnică, iar apoi rolul său de capitală a Dobrogei. Odată cu construirea căii ferate Fetești - Cernavodă - Constanța, începe să se dezvolte acest din urmă oraș, care va prelua rolul de mare port și centru comercial, devenind așezarea cea mai importantă din provincie, Tulcea căzând în uitare.

În 1896, din totalul de 17948 locuitori, Tulcea număra 7744 bulgari, 5304 români, 1876 ruși, 1736 lipoveni, 324 greci, 976 fiind de alte etnii. Numărul așa de mare al bulgarilor se explică prin politica dusă de Rusia de a coloniza cu bulgari sudul Basarabiei, după ce această provincie fusese luată în 1812, prin pacea de la București.

Un alt nefericit eveniment care a afectat viața orașului a fost primul război mondial, precedat de războiul balcanic, când armatele bulgare care ocupaseră orașul au distrus tot ceea ce reprezenta simbol al independenței și românismului: clădiri, monumente, arhive de documente, biblioteci.

Clădirea Colegiului Dobrogean „Spiru Haret”
(foto Gh. Băisan)

Tulcea se transforma din portul efervescent de altădată într-un orașel tihnit, patriarhal, așa cum îl găsea după 50 de ani de viață românească I. Simionescu.

Orașul începe să se zărească, întins din gropile cu mulți șerpi dinspre cazărmi (Dealul Taberei- n.n.) și până în montul de piatră roșie de la

Monument; din marginea apei și până sus, sub muchea dealului, unde fac de strajă mori de vânt.

Pe cheiul aflat deșert, lângă vechi hambare, abea se vede un pumn de oameni... Puțini funcționari își caută de treabă, exagerând mișcările. Curioșii vin din distracție, ca și cei din tihnitele orașele de provincie, la sosirea trenurilor.

E curiozitatea și dorința de variație...

Același autor, vorbind despre gradul de dotare și specificul locuitorilor spunea mai departe:

Ești bucuros când ajungi la hotelul sărăcăcios, cu simplitatea odăilor asemenea chiliilor de mănăstire. Ar fi greu de cerut mai mult. Otelurile sunt în funcțiune de mișcarea omenească. La Tulcea numai de forfotă de oameni nu poate fi vorba. La capătul Dobrogei, izolat iarna, nu servește ca trecere nici locuitorilor din județ.

Natura nu ademeneste pe cei deprinși mai mult cu odihna de cafea, obicei transmis pe nesimțite din vremuri îndepărtate. Viața se scurge lin, fără svâcnituri, ca și apa bătrânului fluviu, aproape de sfârșitul drumului său lung și sbuciumat.

Situația a început să se schimbe după al doilea război mondial, odată cu realizarea unor importante investiții în industrie, servicii și dotările sociale. Acestea au atras populația din zonele limitrofe, dar și mai de departe, orașul evoluând numeric așa cum o indică datele statistice: 18880 locuitori în 1900, 21727 în 1912, 20104 în 1930, 21642 în 1948, 24639 în 1956, 34686 în 1966, 61752 în 1977, 97662 în 1992 și 91875 în 2002. După cum se poate observa, saltul cel mai spectaculos s-a produs în perioada 1966-92 și a fost determinat de apariția unor unități industriale importante, precum șantierul naval, uzina de alumina sau combinatul metalurgic.

Fostul Palat al pescărilor (foto Gh. Băisan)

Structura etnică pentru ultimul recensământ indică o predominare a românilor (peste 80000), după care ponderi mai însemnate au rușii-lipoveni (4000), turcii (1400), ucrainenii (1300), rromii (930), grecii, macedo - români, maghiarii, germanii, tătarii, bulgarii, armenii, în total înregistrându-se 25 de etnii !

Tulcea are toate atuurile unui oraș modern, capitală de județ și centru polarizator. El concentrează marea majoritate a unităților productive industriale, grupate în două platforme: pe Dealul Taberei se află uzina de alumină (**BBG Alum SA**), preluată de o firmă engleză și combinatul metalurgic, care mai are doar câteva din secțiile cu care a pornit la drum (produse refractare, produse fero-magneziene), la rândul său preluat de o firmă ucraineană. Prima a fost închisă recent și nu se întrevăd perspective de a-și relua activitatea. Pe malul fluviului se află șantierul naval, cumpărat inițial de firma norvegiană **Aker**, apoi de o firmă coreeană, singura unitate de anvergură a industriei grele, aflată încă în viață, dar cu destule probleme.

Imagine de ansamblu a Șantierului Naval Tulcea
(imagine din arhiva instituției)

Cea de-a doua platformă industrială se află pe malul Dunării, în partea de N și NE a orașului și grupează fabrica de conserve din pește (**Tulco SA**), cu o activitate ezitantă, după dispariția Companiei de Pescuit Oceanic și datorită diminuării producției de pește din Delta Dunării, fabricile de mase plastice, cea de conserve din legume și fructe (**Dalco SA**), asemănătoare ca evoluție cu cea de conserve din pește, fabrica de bere (dezafectată) și abatorul și secția de preparate din carne (**Tabco-Campofrio**), cea din urmă asociată cu o firmă spaniolă.

Pe lângă aceste unități mari, mai semnalăm existența a mai multor fabrici de pâine (**Deltapan, Damona, Pluto**), a celei de confecții, a fabricii care produce instalații pentru răcire pentru industria berii și confecții metalice (**Mirex**), ateliere de produs mobilă, ateliere de confecții metalice, societăți de construcții (**Coral, Deltacons, Cimont**), două secții de îmbuteliat vin și băuturi spirtoase, fabrica de produse lactate, ateliere de reparații auto, ateliere meșteșugărești și de prestări de servicii.

Rețeaua comercială este completă și complexă, cuprinzând magazine specializate, depozite en gros, supermarket-uri, piețe agro-alimentare, librării etc. Cea mai mare parte din aceste unități a fost privatizată și oferă servicii de calitate. Dacă în secolul trecut zona centrală a orașului cu **coloanele** era principala arteră comercială, astăzi fiecare stradă a devenit o mică arteră comercială, multe apartamente de la parterul blocurilor fiind transformate în spații comerciale.

Turismul este favorizat de existența mai multor hoteluri (***Rex, Egreta, Select, Delta, Europolis, Esplanada, Casa Albastră, vila Europa***), altele fiind în curs de construcție. La acestea se adaugă spațiile oferite de corpurile plutitoare aparținând diverselor societăți de turism, ca și tabăra școlară de pe dealul Bididia.

Hotel modern (foto A. Costache)

Sunt multe obiective pe care turistul le poate vedea în Tulcea. În primul rând, cele patru secții ale Institutului de Cercetări Eco-Muzeale ***Delta Dunării*** (ICEM), care înseamnă expoziții de artă, istorie și arheologie, etnografie și științele naturii, fiecare amplasată în locații ce oferă posibilitatea etalării exponatelor după toate rigorile și standardele moderne.

Secția de științele naturii, găzduită până nu demult de casa unui fost armator grec (Avramide), prezintă sub formă de biogrupuri, diorame sau acvarii biotopurile și biocenozele specifice Deltei Dunării. În curând, acest muzeu va fi găzduit de o clădire nouă, modernă.

În fostul Palat al Pașalelor s-a organizat secția de artă plastică (care se extinde prin ridicarea unei anexe), care adăpostește lucrări de artă modernă și contemporană, din care nu lipsesc numele clasicilor: Grigorescu, Aman, Tonitza, Țuculescu, Baba, Iser, Găvenea, Ciucurencu, Irimescu, Jalea.

Secția de etnografie adăpostește exponate care ilustrează dragostea țăranului dobrogean pentru frumos și nevoia lui de a îmbina utilul cu plăcutul. În plus, muzeul organizează periodic expoziții tematice, cu un pronunțat mesaj educativ.

Secția de istorie și arheologie este cantonată în două clădiri de pe Dealul Monumentului și prezintă într-o formă inspirată evoluția pământului dobrogean și a locuitorilor săi din cele mai vechi timpuri și până astăzi. În exteriorul muzeului se pot admira ruinele cetății, vase de ceramică pentru păstrat proviziile, stele funerare, sarcofage de piatră sau statui din marmură care evocă diverse momente din trecutul zbuciumat al orașului și județului.

Pe punctul cel mai proeminent se înalță obeliscul care constituie Monumentul Independenței, flancat de un dorobanț și un vultur cu aripile deschise. Forma actuală a fost realizată în 1977, pentru a marca centenarul independenței și revenirii Dobrogei la România. Anterior, pe acest loc a existat un alt monument, a cărui temelie s-a pus în 1879, dar care s-a finalizat abia în 1904. O scară monumentală din dale de granit conduce până la platoul cu

obeliscul, care este loc de belvedere dar și de desfășurare a manifestărilor oficiale care comemorează evenimentele istorice din viața urbei și a țării.

Monumentul Independenței (foto V. Leonov)

În zona centrală se află câteva monumente de interes turistic, care ar putea fi vizitate de cei interesați. Unul dintre ele, geamia *Azzizie*, a fost ridicat în 1924, pe locul și în forma uneia mai vechi. Alături se înalță clădirea *Colegiului Dobrogean Spiru Haret*, prima școală secundară din Dobrogea, instituție de cultură a cărei istorie începe în 1883. Alături de liceu, într-un mic parc, se înalță statuia lui Haret, amplasată inițial într-o altă locație. Peste drum de liceu, adăpostind o societate de construcții, se ridică clădirea care a servit *liceului de stat turc* și mai apoi primăriei orașului, fiind construită între 1870-72.

Dintre numeroasele biserici tulcene, două se remarcă în mod deosebit. Una este *catedrala Sf. Nicolae*, din centrul orașului, ridicată în 1865, singura biserică creștină căreia sultanul a acceptat să i se ridice turle. Ea ocupă locul pe care a existat o biserică mai veche, din lemn.

Cea de-a doua este *Biserica cu Ceas*, cu hramul Sf. Gheorghe, din Piața Nouă, care are un stil mai aparte, cu influențe orientale, neavând turle, ci o clopotniță la intrarea în curte.

În centrul civic al orașului se înalță *statuia ecvestră a lui Mircea cel Bătrân*, opera sculptorului casimcean I. Jalea. Ea a fost realizată deoarece vechea statuie fusese distrusă de armatele de ocupație bulgare, monumentul fiind inaugurat în 1972. O copie fidelă a primei statui, dar la o scară mai mică, a fost recent dezvelită pe vechiul amplasament, ea fiind rodul strădaniilor unei fundații culturale sprijinită de un ziar tulcean. După o existență scurtă, ea a fost înlocuită cu o fântână arteziană.

În ultima vreme au fost ridicate mai multe monumente de acest fel în Tulcea, între care cel dedicat *regelui Carol I*, amplasat în fața muzeului de artă, cel dedicat revoluționarului pașoptist *M. Kogălniceanu*, aflat lângă catedrala Sf. Nicolae, tot aici fiind și *monumentul eroilor tulcenii* din revoluția de la 22 decembrie 1989. La intrarea în parcul cu platani care se află între Biserica cu Ceas și Piața Nouă a fost dezvelit bustul pictorului tulcean *Constantin Găvenea*. Dar cea mai impresionantă galerie a celor care au marcat viața urbei este amplasată în *Parcul Personalităților*, situat între Casa Cărții și Sala

Sporturilor. Aici se află busturile lui Grigore și Constantin Moisil, Gr. Antipa, C. Brătescu, I. Nenițescu, Nifon Bălășescu, G. Georgescu, G. Pantazi-Boulanger, Orest Tafrali și alții. La inițiativa primăriei, în parcul din apropierea muzeului de artă a început ridicarea unor monumente destinate personalităților diferitelor etnii trăitoare pe meleagurile dobrogene. Primul dintre acestea este bustul lui Mustafa Kemal Atatürk.

Dacă turistul s-a plictisit de obiectivele menționate, numeroase restaurante, baruri, cofetării, cafenele, magazine cu suveniruri, ar putea să îl atragă. Orașul este poarta de plecare spre deltă, pentru cei dornici de pescuit, odihnă sau...ciupituri de țânțari.

Cei cu preocupări culturale pot folosi sălile de cinematograf, teatrul în aer liber, sala de spectacole a Casei Sindicatelor, unde își desfășoară activitatea ansamblul folcloric **Baladele Deltei**, sau cea a Palatului Copiilor, unde ființează ansamblul **Dorulețul**, sălile expozițiilor de artă sau biblioteca județeană de la Casa Cărții. Vara, la Tulcea se desfășoară Festivalul Internațional de Folclor Pentru Tineret **Peștișorul de Aur**. De curând s-a inaugurat teatrul **Jean Bart**, în localul unui cinematograf modificat.

Dacă preocupările sunt sportive, există mai multe săli de sport, trei stadioane, baza nautică de la lacul Ciuperca, Tulcea fiind cunoscută pentru pleiada de campioni naționali, mondiali și olimpici pe care i-a dat acestui sport, dintre care se detașează - fără discuții - Ivan Patzaichin.

Rețeaua sanitară cuprinde două spitale și o policlinică, numeroase farmacii, multe particulare, cabinete medicale cu diverse specializări, care asigură asistență și tratament de specialitate.

În anul 2007, în municipiul Tulcea funcționau 24 de grădinițe, cu peste 2600 copii, 12 școli cu clase I-VIII, 11 licee (din care unul particular) și două școli de arte și meserii, cu un total de peste 13700 elevi. La acestea, se adaugă Palatul Copiilor și Elevilor, o școală și o grădiniță pentru copii cu deficiențe și două centre de plasament. Corpul didactic număra 1470 persoane, în cea mai mare parte calificate.

În calitatea sa de reședință de județ, municipiul Tulcea găzduiește toate instituțiile administrative județene și locale precum și unele instituții de interes republican, cum ar fi Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării, Institutul Național Delta Dunării, sediile poliției, tribunalului și procuraturii, garnizoanei militare, Crucii Roșii, sedii de firme și bănci.

De câțiva ani Tulcea a devenit centru universitar, câteva instituții de învățământ superior din țară (ASE București, Universitatea **Dunărea de Jos** Galați, Universitatea **Ovidius** Constanța, Universitatea **Spiru Haret**, Universitatea **Petre Andrei** Iași, Universitatea Ecologică București) deschizând filiale aici.

În Tulcea funcționează două posturi locale de televiziune și două de radio și se tipăresc 3 ziare cu un tiraj mai mare, beneficiind de existența a două tipografii. Semnalăm existența unor reviste de interes științific și cultural, respectiv **Peuce**, editată de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale și revista **Steaua Dobrogei**, editată de fundațiile **Casa Școalelor** și **Danubiu**.

Filiala tulceană a Uniunii Artiștilor Plastici grupează câțiva artiști de mare valoare și forță: C. Bratfanof, E. Barău, T. Oancea, V. Poiată, A. Pal, P. Vlahos, V. Drăgușanu, Șt. Știrbu și alții. Ei continuă tradițiile unor valoroși înaintași precum C. Găvenea, Al. Ciucurencu, V. Chiriachide, I. Jalea.

Tulcea a dat și o pleiadă de personalități din domeniul artei muzicale și teatrului: Marian Alexandru, G. Pantazi-Boulanger, Ludovic Paceag, Radu Gheorghe, V. Pânteș, Toni Buiacici sau Tora Vasilescu. Lista scriitorilor cuprinde pe Valentin Șerbu, Anton Cerpinschi, Victoria Gavrilăscu, Emilia Căldăraru și mulți alții.

Viața științifică a beneficiat de serviciile aduse de tulcenii Mioara Avram, profesor doctor filolog și lingvist, Gr. Moisil, doctor matematician, membru al Academiei Române, Sergiu Condrea, doctor docent în telecomunicații, N. Cornățeanu, doctor în agronomie, V. Calcandî, doctor în științe farmaceutice, C. Caloghera, medic chirurg, doctor docent în științe medicale, academicianul Radu Codreanu, zoolog și citolog, Al. Arbore, etnograf și istoric, Mihai Moruzov, fondatorul și șeful Serviciului Secret Român și lista ar putea încă continua.

În ciuda multor probleme de ordin social și economic cu care se confruntă țara întreagă, municipiul Tulcea are o viață activă, fiind un pol de dezvoltare locală și regională, care atrage permanent populația din mediul rural, în ultima vreme existând și un proces invers, la care se adaugă migrația externă, care explică ușoara scădere a numărului de locuitori din ultimul deceniu.

Cochet și curat, orașul oferă o imagine plăcută vizitatorilor, mai ales în zilele de sărbătoare, atunci când parcurile, centrul civic sau faleza Dunării se umplu de lume ieșită la plimbare, la promenadă, la o terasă sau restaurant.

În parc (foto A. Costache)

Dezvoltarea turismului la standarde occidentale, profitând de vecinătatea Deltei Dunării, investiții în actualele unități de producție și o grijă mai mare din partea autorităților naționale și locale ar putea spori nivelul de trai al locuitorilor și gradul de atractivitate al orașului.

Numele actual al orașului suscită numeroase discuții, existând mai multe variante de interpretare și de găsim a unei explicații privind originea sa. Sufixul **cea** (**gea**) este turcesc, fiind des folosit în botezarea unor localități (Isaccea, Casimcea, Corugea, Atmagea etc), el având semnificația **din...**, **de-ai lui...** sau ceva asemănător.

Unii cred că prima parte a numelui ar proveni de la cuvântul turcesc *tucla*, care semnifică *țiglă, cărămidă*, putând fi atribuit datorită caselor acoperite cu olane. Ipoteza este sprijinită de harta lui Giacomo Cantelli da Vignola (1686), unde apare cu forma Tuclar.

Alții cred că el ar proveni de la rădăcina indoeuropeană *tul*, care semnifică *deal*, caz în care s-ar traduce prin *așezarea de pe deal*, destul de plauzibil, justificat de realitatea geografică.

C. M. Ștefănescu crede că numele orașului ar proveni de la cel al unui deal cu acest nume, situat la sud de actuala vatră, deal menționat de Abulfeda (1321) cu forma A'Tul, la care s-a adăugat sufixul "cea" (gea). După părerea sa, cuvântul "tul" ar fi de origine celtică și ar avea exact semnificația de *deal*, fiind înrudit cu cuvântul semit "tel" (tell) și cel latin "tellus", cu sensuri apropiate.

D. Vultureanu crede că numele orașului ar fi tot turcesc, dar ar proveni de la *dolugi*, care înseamnă *adunătură* (de neamuri, de etnii). Și această explicație pare plauzibilă și este justificată de amalgamul etnic ce a caracterizat orașul de la porțile deltei. Profesoara isăcceană Omer Memnune consideră că la baza numelui ar sta cuvântul turcesc *tuglagi* (se citește tulagi), cu semnificația de *loc în care se fac cărămizi*.

Nu excludem nici posibilitatea ca rădăcina mai veche, celtică, *dun* (colină) să fi fost utilizată alături de sufixul turcesc, caz în care s-ar traduce prin *locuitorii de pe coline*.

TURCOAIA

Alte denumiri: **Turcoy** (Korsak – 1849)

Sat-centru de comună (astăzi fără alte sate componente), este situat în partea de V a județului, la circa 71 km de municipiul Tulcea, pe planul de racord al Dealului lui Iacob (Iacob-Deal, 341 m) cu lunca Dunării. Vatra sa este de tip adunat și cu textură neregulată, datorită reliefului accidentat și evoluției în timp, deoarece a înglobat alte așezări mai mici: Muntele Carol, Iacobdeal, Gura Armanului, în timp ce altele au dispărut, precum Iglița sau Blasova. Ea este străjuită spre E de dealul amintit, iar spre SE, la oarecare distanță, de dealul Piatra Roșie.

Vatra satului înconjoară ca un guler poalele dealului, fiind suprapusă peste un substrat stâncos, granitic, acoperit pe alocuri de stive relativ groase de loess, în care apele de șiroire au săpat râpi adânci. Partea dinspre Dunăre ocupă o zonă de luncă, unde se mai recunosc amenajările piscicole de altădată, parțial abandonate. Spre Măcin, malul devine râpos, prezentând faleze loessoide înalte de câțiva metri.

Iacob-Deal, insula granitică de care s-a legat destinul localității Turcoaia (foto C. F. Purice)

Accesul în sat este înlesnit de o deviere de circa 5 km din drumul Tulcea - Măcin.

Conform monografiei localității realizată de profesorul V. Velea, prima mențiune scrisă ar data din 1651, când Evlia Celebi îl pomeneste pe o listă de așezări prin care a călătorit, sub forma ”Turk-camurlusu”.

După declarațiile învățătorului N. Șandru, citat de D. Șandru, momentul fondării așezării este mai recent: ***După spusele bătrânilor satul actual ar avea o vechime de 140-150 de ani. Înainte, satul era în Balta Brăilei, la punctul numit Siliște. Din cauza inundațiilor dese se pare că s’au așezat, cu timpul, în satul de azi.***

Primii locuitori care s’au așezat mai întâi în Siliște erau din satele de pe malul stâng al Dunării: Gropeni, Stăncuța, etc; între aceștia se amintesc familiile Velea, Ionașcu, Adam, Lupoaică ș.a. Odată cu ei sau ceva mai târziu au început să vină și să se așeze aici și locuitori de la munte și din Transilvania, fie din cauza armatei sau a prigoanei ungurești. Transilvănenii au venit, unii, direct dela munte, spre Baltă, prin Muntenia, alții au trecut prin Moldova în Basarabia și de aici în Dobrogea (de exemplu familia Melea, venită la 1820). Cu timpul au venit români din toate părțile: Muntenia, Moldova, Basarabia, etc. și chiar străini, atrași fiind de cariera de piatră de aici.

Confuzia legată de data fondării nu trebuie să surprindă, deoarece este știut faptul că localitățile din Dobrogea apăreau și dispăreau extrem de ușor, datorită evenimentelor care afectau această provincie. Se pare că pe la 1830, românii care au pus temelia actualei așezări au găsit aici câteva case și bordeie tătărăști, probabil cele care s-au păstrat din așezarea pomenită de Celebi. Această afirmație este sprijinită de informația furnizată de agentul polon Korsak, care, la puțină vreme, număra circa 30 de case, locuite de turci și români. Afluxul mai mare de populație românească s-a produs după ocuparea Brăilei de către ruși și mai cu seamă după 1855, când s-a deschis prima carieră de granit, la Iacobdeal, fapt ce a atras și venirea unei colonii de pietrari din Italia. Prezența lor este marcată de numeroasele monumente funerare aflate în cimitirul satului.

În 1928 I. Simionescu remarcă cosmopolitismul aşezării, asemuind-o cu vechea cetate romană Troesmis, ale cărei ruine se află în apropierea satului: *...pe vremea când zidurile Troesmis-ului erau în picioare, în cuprinsul cetăţii se găseau oameni veniţi din toate părţile lumii. Trăiau familii din Planina, alături cu altele venite din Faventia (între Bolonia şi Ravena) ori din Oescus. Azi e la fel.*

Acelaşi autor scria despre vechea cetate Troesmis : *Ne găsim în dreptul Igliţei; bietul sat, neînsemnat astăzi, cu câte-va căsuţe de pescari, se află pe locul unde acum o mie şi mai bine de ani, se înălţa vestita cetate Troesmis, getică la început, romană apoi, bisantină în cele din urmă. Era o cetate importantă, loc de sălaş al legiunii a V-a Macedoniană, territorium legionis V Macedonicae, ce avea drept rost să apere drumul de graniţă din Scitia-minor, legătura dintre Arrubium (Măcin) şi Carsium (Hârşova).*

În cetate venea apa prin ţevi de sama celor scoase de ferul plugului în cale. Temple se înălţau nu numai în cuprinsul zidurilor, dar şi mai departe în interiorul ţării. Mai pe urmă, pe ruinele templelor păgâne s'au ridicat basilici, a căror temelie s'a păstrat.

.....

Peste locurile odată forfotă de viaţă a tăbărât furtuna năvălitorilor din Asia. Cetăţile pustiite s'au năruit, iar praful răscolit de vânturi a înmormântat ruinele sub pământul arabil.

După cum s-a remarcat, satul a fost populat şi înainte şi după 1878 cu familii de ardeleni, în 1928 fiind înregistrate oficial 69, dar e posibil ca numărul lor să fie mai mare, ţinând cont de numele de familii care se întâlnesc în localitate şi care sunt de origine ardeleană (Laslo, Țârcanu, Paraipan etc).

Biserica satului a fost ridicată în timpul stăpânirii turceşti (1862) iar şcoala în 1882, deşi Lahovari afirmă că era construită în acelaşi an cu biserica. În 1896 satul număra 1040 locuitori.

Populaţia a evoluat astfel: 1396 locuitori în 1900, 2567 în 1912, 2605 în 1930, 3094 în 1948, 3892 în 1956, 3764 în 1966, 4004 în 1977, 3922 în 1992 şi 3695 în 2002, aproape în totalitate români.

În timpul exploatării granitelor de la Iacobdeal, la poala muntelui de granit a existat o colonie muncitorească în care se adunaseră pietrari din mai multe colţuri ale continentului, aşa cum îi găsea Ion Simionescu în periplul său prin Dobrogea de Nord, în 1928: *Cetatea (Troesmis, n.n.) a dispărut, dar dorul de câştig ori nevoia de a trăi, a adunat în apropiere, sub coasta dealului, neamuri diferite, care se străduiesc să-şi scoată pâinea zilnică din măruntaiele de piatră ale muntelui. Cu cât te apropii de el cu atât liniştea de până acum e întreruptă de ecoul unor sgomote sacadate, unele mai regulate, altele cu svâcnituri intermitente. Lovituri de ciocane se împletesc cu zăngănit de vagonete ori scârţâit de roţi.*

Lacul din cariera părăsită (foto V. Leonov)

Muntele e în totul de granit; oamenii taie blocuri, duse înainte de război și la Odesa, pentru pavarea străzilor. Așa se lămurește viața și gălăgia din preajma lui.

Bărăci de scânduri formează un sat provizor. După ce încetează lucrul, nelipsita cantină e plină de lume. În sala lungă, cu șiruri de mese, simple scânduri abea geluite, se aud toate limbile. Pe culmele de sus stau înșirate frânghii, căldări, alături de opinci ori bocanci, tot ce e nevoie pentru viața unui sat în formație, a unui popas vremelnic în izolarea ținutului întins.

De o parte stau grămadă câți-va italieni. Doi din ei joacă jocul favorit, gălăgios. Se aud numere: Tre-cinque-due. Isbesc cu pumnul în masă, desfăcând degetele repede, ca să se potrivească cu numerele enunțate. Alții stau de vorbă, gălăgioși, cu gesturi iuți, într'una săltând surtucul asvârlit pe umăr. Unul singur s'a tras mai la o parte. Cu capul între palme, cu coatele razamate pe masă, cată unde-va departe, prin raza de lumină ce străbate dintr'o crăpătură. Se vede pe plaiurile de lângă Verona, unde ș'a lăsat nevastă și copil, silit de nevoi la pribegie. Aude în șoaptă cântecul e leagăn :

Dormi. Susurra il vento una preghiera

Passa per l'aure un tacito sospir ;

Ne la tristezza de l'azzura sera,

Dormi-dolce è dormire !

Ocupațiile de bază sunt agricultura și exploatarea granitelor, la care se adaugă activitățile meșteșugărești, pentru care există câteva ateliere. Majoritatea locuitorilor s-au constituit într-o asociație agricolă, care cultivă cu predilecție cereale, în gospodăriile populației fiind cultivate și plante tehnice, legume și zarzavaturi sau viță-de-vie. Moara și brutăria valorifică în plan local roadele agriculturii.

Exploatarea granitelor suferă fluctuații în funcție de cererea de pe piața internă și cea externă, unele fronturi de lucru fiind abandonate, fiind deschise altele, muntele scăzând în înălțime de la o zi la alta.

În vecinătatea satului se găsesc luciurile de apă ale fostei ferme piscicole, abandonată, exploatate în regim natural. O societate particulară exploatează în prezent aceste bunuri naturale, fără a se ridica la pretențiile de piscicultură, ci mai degrabă de pescuit.

Satul dispune de trei localuri în care funcționează grădinița și școala cu clasele I-VIII, care are și clase de ucenici și școală de arte și meserii. Biblioteca școlii numără peste 6400 volume.

Barjă cu granit de Iacob-Deal
(foto C. F. Purice)

Căminul cultural din localitate are în dotare o bibliotecă cu peste 10000 de volume, el găzduind și ansamblul folcloric numit **Siliștea**, după numele locului de baștină al primilor locuitori. În ultimii ani se organizează manifestarea folclorică ce tinde să devină o tradiție, numită **Hora Satului**, la care participă formații artistice și ansambluri folclorice din comunele învecinate.

Localitatea dispune de mai multe magazine mixte, chioșcuri alimentare, baruri, oficiu poștal, 2 dispensare medicale, o farmacie și o biserică ortodoxă, deservită de doi preoți parohi.

La numai 3 km N de vatra satului, urmând un drum nemodernizat ce însoțește brațul înalt și râpos al Măcinului, se ajunge la cetatea Troesmis, de fapt la cele două cetăți: cea de est și cea de vest. Cea de răsărit, aflată la 400 m de cea vestică, a avut o viață mai scurtă.

Troesmis a fost o așezare princiară getică, menționată la începutul sec. III î.Hr., cu prilejul conflictului dintre geții lui Dromichete și macedonienii lui Lysimach. În anul 12 d.Hr. cetatea a fost cucerită de comandantul roman Lucius Pomponius Flacus, care o dăruiește regelui trac Rhescuporis. Vitejia geților în campania lui Flacus în Moesia este descrisă de poetul Ovidiu în epistola sa către consulul Graecinus.

Vechea cetate a evoluat către un castru roman, în jurul acestuia stabilindu-se numeroși negustori, meseriași și veterani. Partea estică, cu construcțiile militare și civile a avut o viață mai scurtă. Cea vestică a primit rangul de municipium, iar în sec. I-VII d.Hr. era unul din cele mai mari orașe din Dobrogea.

Este surprinzător că o astfel de comoară istorică nu este pusă în valoare, ea fiind foarte puțin cunoscută chiar și de către cei din zonă.

În Turcoaia s-au născut și au copilarit o serie de personalități, între care pictorița Anca Șerbănescu, prozatorul, redactorul și reporterul Mihai Caranfil, scriitorul Eresto Mihăilescu și doctorul în teologie Chiriac Dimancea. O galerie completă a fiilor satului poate fi văzută pe holurile școlii, ea fiind realizată cu prilejul aniversării centenarului acestui lăcaș de cultură. Demnă de semnalat

este preocuparea ansamblului folcloric amintit pentru cultivarea tradițiilor din zonă (editarea de casete cu colinde, cântece populare și obiceiuri), la fel de lăudabilă fiind strădania profesorului V. Velea de a edita o monografie a satului, apărută în două volume.

Ținând cont de istoricul său, credem că numele actual fie este provenit de la o poreclă pe care românii o utilizau pentru a desemna mica așezare turcească lângă care și-au întemeiat satul, fie s-a atribuit pentru a desemna faptul că era locuit de români, turcuieni sau turcomani, așa cum erau numiți etnicii români pe care cojenii și mocanii i-au găsit în Dobrogea în perioada stăpânirii turcești.

TURDA

Alte denumiri: **Armutlia**, **Armutchioi**, până în 1923; în 1675 apare sub forma **Armudlu**

Sat component al comunei Mihai Bravu, Turda este situat la 4 km NV de reședința de comună, în extremitatea SV a depresiunii Cataloi-Babadag, pe râul Taița. Spre SV satul este dominat de prelungirile nordice ale dealurilor din Podișul Babadagului (Dealul Marată-342 m), care iau contact cu depresiunea joasă (sub 50 m), din care se înalță insular dealul Denistepe. O vreme a fost centru de comună, administrând și satul Camber (actualul centru de comună).

Vatra, de formă dreptunghiulară și de tip adunat, este amplasată mai ales pe dreapta Taiței, având o textură regulată, ea fiind traversată de drumul Toprachioi-Măcin.

Documentul din 1675 arată că la acea vreme satul exista, purtând numele pomenit. În timp, el a fost depopulat și repopulat, păstrându-și vechiul nume, ultima oară fiind populat de tătari, la începutul sec. XIX, aceștia fiind înlocuiți cu timpul de români, mai ales după 1878. Românii au coabitat cu locuitorii de etnie turco-tătară, afirmație dovedită de faptul că în 1877 se ridica o biserică pentru creștini, care era reparată 10 ani mai târziu, când se construia și școala. Surprinzător, dicționarul lui Lahovari afirma că în sat nu era biserică, iar locuitorii lui mergeau pentru serviciul religios la Camber (M. Bravu) sau Baș-Chioi (N. Bălcescu) ! Aceeași sursă făcea precizarea că populația satului la acea vreme (1898), era formată din 231 români, 232 bulgari, 52 turci, 15 ȝigani și 13 tătari. Școala satului avea un învățător și o zestre de 10 ha de pământ.

Populația a evoluat astfel: 651 locuitori în 1900, 1968 în 1912, 1310 în 1930, 1351 în 1948, 1500 în 1956, 1375 în 1966, 1494 în 1977, 1267 în 1992 și 1260 în 2002, în ultima cifră, alături de români înregistrându-se și 15 turci.

Dintre toate satele comunei M. Bravu, Turda pare a avea cele mai mari șanse să se dezvolte, pe seama agriculturii, care dispune de o asociație. Terenurile joase sunt favorabile pentru culturile cerealiere, de plante tehnice, legume și zarzavaturi. Se pot crește și animale, atât cornute mari cât și mici.

În sat există o grădiniță (în local propriu) și o școală cu clasele I-VIII. Celelalte dotări se referă la căminul cultural, dispensarul uman, chioșcuri

alimentare, baruri, moară, brutărie și agenție poștală. Biserica ortodoxă este slujită de un preot paroh.

Numele Armutlia sau Armutchioi este o modificare de la numele mai vechi, Armudlu (de la turcescul armutlu), care semnifică **satul cu peri**, putând fi tradus prin forma românească **Periş**.

UZLINA

Satul este component al comunei Murighiol, fiind situat pe malul stâng al celei mai mari bucle a brațului Sf. Gheorghe. Distanța până la centrul de comună este de 8 km, iar până la reședința de județ de 68 km, accesul fiind posibil fie pe calea apei, fie pe uscat, până la Murighiol, iar de aici cu ambarcațiuni cu vâsle sau cu motor.

În apropierea lui se află lacurile Uzlina și Isac, satul fiind dispus pe un grind relativ îngust, acoperit în cea mai mare parte de pădure.

Satul a fost întemeiat anterior anului 1800 și locuit de pescarii ucraineni. Frecvențele inundațiilor i-au determinat pe unii din aceștia să părăsească localitatea și să se mute pe brațul Sf. Gheorghe, în Murighiol. Conform informațiilor învățătorului Gh. Chirică (citată de D. Șandru), satul Uzlina este mai vechi decât Murighiol.

Populația număra 75 locuitori în 1900, 136 în 1930, 67 în 1848, 42 în 1956, după care scade rapid, fiind considerat dezafectat în 1977 și 1992, la ultimul recensământ având doar 4 locuitori. Pe măsură ce casele s-au distrus, datorită sărăciei sau inundațiilor, locuitorii s-au îndreptat spre locuri mai sigure, ceea ce explică și evoluția numerică.

Stârci cenușii (foto V. Siminivski)

Pe toată perioada 1970-1989 aici a existat o cabană folosită când și când de N. Ceaușescu și acoliții săi, care după 1990 a constituit punctul de plecare în dezvoltarea unui impresionant complex turistic. Pornind de la câteva case de vacanță și pensiuni, s-a ajuns la hotelul **Cormoran**, cu dotări moderne, restaurant, piscină, corpuri plutitoare, care nu presupune sporirea neapărată a numărului de locuitori, la recensământul din 2002 acesta fiind de doar 6. Practic, Uzlina nici nu este un sat în adevăratul înțeles al cuvântului, ci mai

degrabă câteva case pe lângă complexul turistic amintit, dar el nu a fost declarat oficial dezafectat, apărând în statistici și recensăminte.

Turismul și pescuitul merg mână în mână, peisajul fiind încântător, grindul putând servi și pentru creșterea animalelor sau exploatarea pădurii de plop. Totuși, șansele de a redeveni o localitate ca altădată sunt reduse și se leagă de construirea unor pensiuni și case de vacanță, care să practice prețuri mai mici și care să facă concurență modernului dar scumpului complex turistic existent.

Numele satului pare a fi de sorginte slavă, sunând ca un diminutiv provenind de la cuvântul *uziol/uzulo*, cu sensul de **nod** sau **întretăiere**, fiind vorba de drumuri de apă, deoarece satul se află la locul de întâlnire a mai multor căi acvatice, care duc spre lacurile Uzlina, Isac și altele mai mici.

VALEA NUCARILOR

Alte denumiri: **Opcapî**, între 1729-1805; **Sarighiol de Vale**, între 1805-1934; **I. G. Duca**, între 1934-1956

Sat de reședință al comunei omonime, este situat în nordul lacului Razim, pe ambele părți ale văii Nucarilor, pârâiaș care debușează în lacul respectiv. Este dominat spre N de dealurile Nucarilor (95 m) și Tăușan (113 m), din unitatea morfologică a Dealurilor Tulcei. Vatra sa, de tip adunat, are o formă alungită, dezvoltată de-a lungul văii, având o textură neregulată. Este legat de municipiul Tulcea printr-o șosea de 24 km, spre E drumul continuând către Murighiol.

După declarațiile învățătorului C. Manole, preluat de D. Șandru, satul ar fi fost fondat după războiul de independență: ***Bătrânii povestesc că înainte de a lua ființă această comună terenurile erau împădurite.***

Primii locuitori au fost din Transilvania. În urma războiului din 1877, prin 1909, au fost colonizați și împroprietăriți mai mulți locuitori din Moldova și Oltenia.

Se bănuiește că trei familii, venite mai târziu, sunt de origine bulgară, însă prin acte dovedesc că sunt români.

În centrul satului (foto V. Leonov)

Afirmațiile respective sunt contrazise de documentele care atestă o locuire mai veche, deși este posibil ca sursa citată să se refere nu la fondarea ci la repopularea localității care, asemenea altora, a avut de suferit în timpul

războiului din 1877-78. Chiar și în timpul ocupației otomane, când satul era numit Opcapî, populația era predominant românească.

Așa cum se menționa și în informația la care ne-am referit, după 1878 s-au stabilit aici veterani din Tutova, Tecuci și Mehedinți, precum și mai multe familii de ardeleni, care în 1928 ajungeau la 139. În 1887 s-a construit școala iar în 1860 și 1898 biserici. Dicționarul lui Lahovari menționa o populație de 1073 locuitori și specifica existența școlii și a unei biserici cu doi preoți, un diacon și un cântăreț. Probabil este vorba de prima dintre cele două.

Imagine din sat (foto V. Leonov)

După informațiile furnizate de un articol apărut în numărul 1(72)/2009 al periodicului „Cuvânt bun”, editat de Episcopia Tulcei, situația privind bisericile satului comportă unele discuții. Conform sursei menționate, prima biserică a satului a fost una din lemn, începută în 1830, prin strădania preotului Constantin Cornescu, de origine basarabeană și terminată în 1831, când s-a constituit parohia. Biserica actuală, a fost ctitorită de fiul acestuia, preotul Ion Cornescu, temelia lăcașului fiind pusă în 1891. Descendenții acestor doi au fost cei care au slujit peste 150 de ani în sat, ca preoți sau cântăreți bisericești.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 1150 locuitori în 1900, 1582 în 1912, 1456 în 1930, 1224 în 1948, 3082 în 1956, 1881 în 1966, 1770 în 1977, 1377 în 1992 și 1144 în 2002, în ultima cifră fiind înregistrați numai 8 etnici turci, restul populației fiind de etnie română.

Cultura cerealelor și plantelor tehnice, pescuitul, creșterea cornutelor mari și a porcinelor reprezintă activitățile preponderente, pentru care s-a constituit o asociație agricolă. Pentru valorificarea stufului recoltat în zonele limitrofe suprafețelor acvaticice de pe raza comunei, s-a înființat un atelier de confecții din stuf, care exportă aproape în totalitate produsele realizate.

Satul are un local în care își desfășoară activitatea grădinița și un altul în care funcționează școala cu clasele I-VIII, aceasta fiind recent renovată, dispunând de o bibliotecă cu aproape 5000 de volume.

În sat funcționează un dispensar uman și un punct farmaceutic, mai multe magazine mixte și chioșcuri alimentare, o moară și o brutărie, oficiul poștal și biserica ortodoxă, încadrată cu un preot paroh. Există tendința de axare și pe activitatea de turism, care până în prezent nu a fost exploatată, deși potențial ar exista.

Opcapî este un nume turcesc și se traduce prin *opt porți*. Cum și de ce s-a atribuit un astfel de nume rămâne un mister, la fel ca și cauza pentru care l-a primit pe cel de-al doilea, pereche cu Sarighiol de Deal. Numele actual poate proveni de la cel al apei care străbate satul, ea fiind botezată așa de la livezile existente în zonă.

Întrucât în periodicul menționat mai sus se folosește numele Sarighiolul Românesc, ca fiind numele oficial al localității, precizăm că această denumire nu apare menționată în documentele de epocă, deci nu se justifică. Mai mult, la înființarea satului Sarighiol de Deal, acesta nu a fost denumit bulgăresc sau turcesc ci de Deal, deoarece la acel moment exista unul de Vale, actualul sat Valea Nucarilor, care purta această denumire și nu alta.

VALEA TEILOR

Alte denumiri: **Meidanchioi**, până în 1964

Sat component cândva al comunei Izvoarele, actualmente comună de sine stătătoare, fără alte sate componente, este situat la 11 km NV de fostul centru de comună, pe drumul care duce spre Niculițel. Este străbătut de pârâul Lodzova, afluent al Taiței. Vatra sa, de formă dreptunghiulară, are structură adunată și o textură haotică. Satul este străjuit de dealul Valea Teilor (272 m) în E și Bocluge (394 m) în V, acoperite cu păduri și podgorii.

Datele de care dispunem în legătură cu momentul fondării satului sunt destul de contradictorii. Una din surse este afirmația învățătorului Simion Vasile, citat de D. Șandru, care declara: ***Se pare că primii locuitori ai satului au fost tătarii.***

Învățarea tainelor apiculturii la școala satului
(foto din colecția școlii)

Cele dintâi familii de români, care s'au așezat în sat, pe la 1780, sunt familiile Mutilică, Porneală, Butuc, Crivăț, venite din Basarabia de Sud, de frica serviciului militar, care la ruși era prea lung. La acestea s'au adăugat, cu timpul, alte familii venite tot din Basarabia, precum și familiile Cordon, Pipirigeanu, etc., venite din Muntenia și familiile Jărpălău, Cosmeanu și altele, din Transilvania.

Satul primăvara (foto V. Leonov)

Același învățător, citând pe bătrânul aromân Vasile Carastoian, afirma că: *știe din spusele bătrânilor, că în poienița care era pe vremuri unde este azi satul s'au așezat mai întâi niște ȝigani lingurari, veniți din Șocarici județul Ialomița. Mai târziu, pe la 1855, au venit și s'au așezat numeroase familii de români și aromâni-printre care familii stabilite aici sunt: Șendreștii, Butuceștii, Mutiliceștii, Carastoenăștii, Tuzlăreștii. Aceste familii erau venite din Basarabia, Transilvania și Macedonia. În urmă au mai venit alte familii din Transilvania și din toate părțile. Au venit și bulgari, care însă, la 1880 s'au reîntors iarăși la locurile lor de origine; de pe urma lor a rămas numele de Mahalaua bulgărească.*

Conform altor surse, pe la 1823 s-au stabilit aici câteva familii de români din satul Simlieni, din plasa Hârșova, iar după 1900 un număr mare de ȝigani. În 1840, gospodarul Prună a construit pe cheltuiala sa o biserică din nuiete, mai târziu ridicându-se și școala (1879), care în 1928 dispunea de o mică bibliotecă cu 90 de volume.

Moară acționată hidrolic
(foto V. Leonov)

Populația satului a evoluat astfel: 1204 locuitori în 1900, 1455 în 1912, 1744 în 1930, 1721 în 1948, 2254 în 1956, 2071 în 1966, 2357 în 1977, 1679 în 1992 și 1567 în 2002. În mod curios, toți etnicii rromi din sat s-au declarat români !

Astăzi, locuitorii satului se ocupă cu agricultura, principalele culturi fiind cerealele, plantele tehnice și vița-de-vie. În sat ființează o asociație agricolă și un centru de vinificație. Pădurea din apropiere permite dezvoltarea albinăritului dar și exploatarea și prelucrarea lemnului, la un moment dat apărând o fabricuță de mobilă.

Satul dispune de un local în care își desfășoară activitatea grădinița și un altul destinat școlii cu clasele I-VIII. Celelalte dotări se referă la dispensarul uman, deservit de o moașă, o farmacie, un magazin mixt și câteva chioșcuri alimentare, un oficiu poștal cu centrală telefonică și o biserică ortodoxă cu preot paroh. În locul numit Podul Înalt se va ridica o mănăstire, iar la Izvorul Tămăduirii a fost înălțată o troiță. Există perspectiva deschiderii unei cariere de piatră și proiectul construirii unui cămin cultural.

Numele inițial al localității este turcesc (maidan = teren viran; chioi = sat) și semnifică sat cu teren viran sau *sat cu piață*. A mai circulat și cu forma ușor modificată de români, Meduncu.

VASILE ALECSANRI

Alte denumiri: **Testemel**, până în 1908

Sat din componența comunei Stejaru, este amplasat la 5 km NV de centrul de comună, pe drumul Două Cantoane - Topolog. Este străbătut de valea Hamangia, care își are obârșia în apropiere, de sub Dealul Carierei și Sacar II (334 m). Are o vatră de tip adunat, cu textură neregulată.

Satul a fost fondat la mijlocul sec. XIX de românii din Ceamurlia de Sus, pe locul unor foste târle. A fost locuit și de tătari, înlocuiți de bulgari, înainte de 1900, la rândul lor fiind înlocuiți de păstorii aromâni veniți din Cadrilater, după 1940.

După afirmațiile lui Stere Caragheorghe, la 2 iunie 1883, comisia centrală pentru verificarea titlurilor de posesiuni imobiliare încheia procesul verbal pentru cătunul Testemel, din care aflăm că s-a stabilit posesiunea imobiliară pentru 18 locuitori (casele și grădinile acestora), s-au delimitat ulițele și s-au stabilit terenurile aferente cimitirului, geamiei, școlii și islazului. O altă comisie s-a deplasat în sat la 5 iulie 1889, pentru a delimita terenurile pentru 17 locuitori de etnie turcă.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 241 locuitori în 1900, 356 în 1912, 341 în 1930, 706 în 1948, 905 în 1956, 964 în 1966, 918 în 1977, 695 în 1992 și 626 în 2002. Majoritatea populației (470) este aromână, 2 sunt macedoromâni iar restul români.

În localul școlii funcționează grupa de grădiniță și ciclul primar, elevii de gimnaziu fiind transportați la centrul de comună.

Clădirea căminului cultural are în dotare o mică bibliotecă, singura care justifică acest nume. Satul mai dispune de un dispensar uman deservit de personalul din Stejaru, câte un magazin mixt, bar și restaurant, precum și biserica ortodoxă, deservită de un preot paroh.

Deși populația este în scădere, tot mai mulți locuitori îndreptându-și atenția spre oraș, satul supraviețuiește prin agricultură. Predomină creșterea animalelor, pentru care există o fermă de ovine și vaci, care prelucrează laptele, alături de care funcționează și ferme particulare cu același profil, de dimensiuni mai reduse. De asemenea, se practică culturile cerealiere, pământul arabil fiind cuprins în trei asociații agricole.

Numele purtat de sat înainte de 1908 este turcesc, cuvântul *testemel* (*dest-mal/destemal*) fiind un derivat din cuvintele persane *dest* (mână) și *mal* (care freacă), care au dat turcescul *destemal*, cu sensul de **ștergar**, **prosop**, care a fost preluat în limba română cu sensul de **basma** sau **broboadă**.

VĂCĂRENI

Până nu demult component al comunei Luncavița, satul Văcăreni a dobândit recent statut de comună, fără alte localități componente, fiind situat pe drumul Tulcea - I. C. Brătianu, la 9 km NV de Luncavița și numai 2 km E de satul Garvăn, din comuna Jijila. Satul este amplasat la poalele dealului Pietrosu (168 m), pe care-l înconjoară ca un guler, la contactul acestuia cu lunca Dunării, pe dreapta pârâului Gârla Mare. Are o vatră de tip adunat, cu textură neregulată, satul dând impresia că îmbrățișează dealul la poale.

Satul apare consemnat într-un defter turc din 1573, cu numele Vakareni, ceea ce presupune că a fost întemeiat anterior acestei date și că era locuit de români, care l-au și botezat. A fost părăsit și repopulat în mai multe rânduri, păstrându-și numele inițial.

M. D. Ionescu arată că satele Văcăreni și Garvăn au fost fondate la începutul sec. XVIII, alte surse indică sec. XIX, poate tocmai pentru că viața și existența localității au fost deseori întrerupte de diverse evenimente.

Dacă e să dăm crezare învățătorului Gh. Manea, citat de D. Șandru, aceeași confuzie domnea printre bătrânii satului și la începutul sec. XX: ***Informații precise asupra înființării satului nu se cunosc. Tradiția spune că în vremea veche un om din Reni ar fi pierdut o vacă, care a trecut Dunărea și balta Crapinei. Plecând să o caute, se zice că a găsit-o prin aceste locuri. Văzând că sunt pe aici locuri bune de pășune, și-a adus și celelalte vite pe care le mai avea și a făcut o târlă.***

Mai târziu au venit și s'au așezat aici mai multe familii din Basarabia, Moldova și Muntenia, care au dat satului numele de Văcăreni.

Demn de remarcat este faptul că biserica din sat a fost realizată în 1826 cu sprijinul împăratului rus Alexandru I, școala fiind ridicată mult mai târziu (1884). În 1896 se semnalau 1060 locuitori, presupuși a fi proveniți din Basarabia.

Populația a evoluat astfel: 1416 locuitori în 1900, 1959 în 1912, 1812 în 1930, 2276 în 1948, 2497 în 1956, 2499 în 1966, 2558 în 1977, 2331 în 1992 și 2357 în 2002, toți români.

Acești locuitori se ocupă cu agricultura și secundar cu pescuitul, pe lacul Crapina, din apropiere. Se cultivă cereale, plante tehnice, legume și se cresc animale, în special cornute mari.

În localitate funcționează o grădiniță și o școală cu clasele I-VIII, ultima având în dotare două corpuri de clădire, din care unul recent renovat. Dotările satului sunt reprezentate de dispensarul uman, o farmacie, magazinul mixt, chioșcurile alimentare, baruri, chioșcul de difuzarea presei, depozitul de materiale de construcții, oficiul poștal și biserica ortodoxă încadrată cu un preot paroh.

Populația cunoaște o evoluție destul de stabilă, ceea ce înseamnă că satul are șanse să se dezvolte, pe seama agriculturii și a celorlalte activități, unii locuitori fiind angajați în Galați. Apropierea marelui oraș determină profilarea agriculturii pe satisfacerea cererii pieței, zilnic transportându-se spre acest oraș lapte și produse lactate, legume, ouă proaspete sau alte produse obținute în gospodăriile populației.

Ipoteza privind numele satului ne apare puțin cam forțată. Nu excludem posibilitatea ca niște crescători de vite (văcari) să fi pus piatra de temelie a localității, dar înclinăm să credem că este vorba de o poreclă, un diminutiv de la văcar și nu neapărat o legătură între vacă și Reni, presupusa sorginte a primilor locuitori. Credem că în mod analog au fost atribuite denumirile de boureni, tântăreni, găurenii și multe altele, fără nici o legătură cu orașul ucrainean.

VICTORIA

Alte denumiri: **Pârlita**, până în 1964

Sat component al comunei Nufăru, este amplasat la 4 km SE de reședința de comună, pe drumul Tulcea - Murighiol. Are o vatră de formă neregulată, cu structură răsfirată, fiind amplasat la poalele dealului Beiului (201 m), la contactul acestuia cu lunca Dunării.

Nu se știe cu precizie când și de către cine a fost fondat, dar a avut probabil aceeași soartă ca cea a localităților din împrejurimi, fiind locuit pe rând de români, ruși și bulgari (după 1850), populații care s-au înlocuit succesiv, fără ca elementul românesc să dispară complet. Spre exemplu, în 1896 satul avea 282 persoane, 181 fiind ruși, 73 români și 28 bulgari. Înclinăm să credem că cei care l-au botezat (și poate l-au fondat) au fost de etnie slavă.

Modificarea structurii etnice a fost dublată de o creștere și apoi o descreștere a numărului de locuitori, după cum arată statisticile: 362 în 1900, 397 în 1912, 437 în 1930, 531 în 1948, 487 în 1956, 406 în 1966, 343 în 1977, 160 în 1992 și 187 în 2002, alături de români fiind înregistrați și 30 de ucraineni.

Satul s-a transformat într-un cătun, fiind părăsit de cei tineri, populația rămasă în sat fiind îmbătrânită. Aceeași evoluție descrescătoare a cunoscut-o și nivelul de dezvoltare și respectiv standardul de viață, motiv pentru care porecla cu care era numită localitatea apare astăzi perfect justificată.

Ținând cont de faptul că între locuitorii satului au figurat și etnici de origine slavă, nu excludem posibilitatea, după cum am mai arătat, ca ei să fi dat numele acestuia. Ne sprijinim această afirmație pe faptul că în limba ucraineană cuvântul *pereleta* înseamnă **revărsare**, situație cauzată, desigur, de dese revărsări ale brațului Dunării, care afecta cel puțin partea dinspre fluviu a satului. Este posibil ca românii, amuzați de asemănarea acestui cuvânt cu cel românesc, să-l fi atribuit, la început în glumă, ca pe o poreclă, el împământenindu-se ulterior. Bătrânii satului de origine slavă așa își amintesc de numele satului lor și au trăit cu rușine schimbarea, percepută de ei ca batjocoritoare.

Ocupația de bază a locuitorilor este agricultura, puțini practicând și pescuitul, mai ales primăvara. Recent și-a făcut apariția, la început timidă, agroturismul, fiind deja amenajate câteva căsuțe de vacanță, pe malul Dunării.

Între dotările satului se numără trei magazine mixte și un bar, o agenție poștală și biserica ortodoxă, cu preot paroh. Această construcție are o arhitectură impresionantă, semănând cumva cu bisericile nemțești, dar a rămas netencuită la exterior, astfel încât se poate reconstitui ușor materialul de construcție (piatră și cărămidă) din care este zidită.

Elevii din localitate urmează cursurile la școala din centrul de comună.

Șansa de dezvoltare se leagă de agroturism și modernizarea agriculturii.

VISTERNA

A mai circulat și forma **Vister**

Component al comunei Sarichioi, satul Visterna este situat în sudul lacului Babadag, la N de dealul Visternei (221 m) și NV de Dealul cu Piatră (181 m), din Podișul Babadagului.

Față de centrul de comună, satul este amplasat la circa 15 km SV, fiind legat de orașul Babadag printr-un drum de aproape 8 km, care trece mai departe spre E, spre Enisala și localitățile de pe latura nordică a lacului Razim.

Vatra lui, de formă alungită, are o structură adunată și o textură neregulată.

Săpăturile arheologice efectuate în vatra satului au scos la lumină urmele unei importante așezări romano-bizantine. Pe o hartă venețiană (*Carte de la partie septentrionale de l'empire ottoman*) din 1777 apare cu numele Vister, ceea ce presupune că așezarea exista dintr-o perioadă anterioară și și-a păstrat numele până astăzi.

În 1850, I. Ionescu de la Brad îl citează ca fiind complet distrus. Se pare că a fost repopulat după 1878, iar populația a evoluat după cum urmează: 269 locuitori în 1900, 373 în 1912, 449 în 1930, 557 în 1948, 702 în 1956, 706 în 1966, 635 în 1977, 525 în 1992 și 478 în 2002, aproape toți români.

Ocupațiile de bază sunt cultura cerealelor și a plantelor tehnice și zootehnia. Se lucrează și la exploatarea lemnului, activitate cu caracter secundar, la fel ca și pescuitul.

În localul destinat învățământului funcționează o grădiniță și școala cu clasele I-IV. Satul nu se poate lăuda cu o dotare prea bogată. Căminul cultural, ca și în alte cazuri, este o palidă amintire a ceea ce era și făcea odată, servind mai ales unor rare evenimente din viața satului. Ceva mai bine dotat este dispensarul uman. Un magazin mixt și două baruri, precum și biserica ortodoxă, deservită de preotul paroh din Enisala sunt toată zestrea satului.

Scăderea numărului de locuitori și procesul de îmbătrânire a populației sunt semnale îngrijorătoare, care pun sub semnul întrebării existența localității într-un orizont de timp ceva mai îndepărtat.

VIȘINA

Alte denumiri: **Pașa Câșla**, până în 1964

Sat component al comunei Jurilovca, Vișina este situat la 2 km V de centrul de comună, pe drumul care leagă punctul Două Cantoane cu localitățile din vestul și nordul complexului lagunar al Razimului. El este amplasat la poalele dealurilor Vișina (176 m) în NV și Cerdac în NE, pe malul nordic al lacului Golovița.

Vatra sa se suprapune pe câmpia care mărginește lacul, precum și pe prelungirile dealurilor, care ating altitudini mai mici de 50 m, având structură adunată și textură neregulată. Vatra este traversată de pârâul Batalului, acesta debușând în lac în apropierea localității.

A fost întemeiat în jurul anului 1832 și locuit inițial de români și turci. În 1862 turcii au lăsat locul bulgarilor, la fel și românii, astfel încât în 1896 toată populația satului era bulgărească (243 persoane), aceasta ocupându-se cu agricultura, în special grădinăritul și pescuitul.

Între 1863-65 s-a construit biserica, iar în 1898 s-a reparat școala, care fusese înălțată în 1883.

Populația a cunoscut următoarea evoluție: 624 locuitori în 1900, 980 în 1912, 1242 în 1930, 1062 în 1948, 1203 în 1956, 1339 în 1966, 1161 în 1977, 889 în 1992 și 879 în 2002. La ultimul recensământ, pe lângă români, se înregistrau și 8 ruși-lipoveni.

Ocupația preponderentă este agricultura, atât culturile cerealiere cât și cele de plante tehnice, dar și creșterea animalelor fiind la fel de importante. Este o afirmație demonstrată de constituirea mai multor asociații agricole. Pescuitul se practică în mod neorganizat, deși există tendința de a se crea și asociații piscicole, pentru valorificarea superioară a potențialului natural exploatat mai ales sub formă de braconaj.

În sat funcționează o grupă de grădiniță și școala cu clasele I-IV.

Satul dispune de dotări modeste: un cămin cultural, chioșcuri alimentare, bar, agenție poștală și biserica ortodoxă, cu preot paroh.

După cum s-a putut observa din datele statistice, în ultimii ani s-a înregistrat o scădere constantă a numărului de locuitori, ca urmare a scăderii nivelului de trai și a volumului de investiții afectat localității, care să contribuie la dezvoltarea diverselor sectoare de activitate. E drept, au început să apară

unele locuințe ale unor magnați ai timpului, autohtoni sau străini, pe malul lacului, dar ele nu indică și o redresare economică a majorității populației.

În opinia noastră, un program de investiții care să susțină agricultura, piscicultura și agroturismul ar fi soluția de dezvoltare a satului, care ar stimula populația să rămână în localitate.

Numele vechi al satului este turcesc și a fost atribuit, se pare, datorită faptului că un boier (denumit generic pașă) avea în împrejurimi o stână de oi (câșlă). Deci, traducerea ar fi *stâna pașei* sau *stâna boierului*.

VULTURU

Alte denumiri: **Vaideei**, până în 1942

Cătunul Vulturu este component al comunei Maliuc, fiind situat față în față cu centrul de comună, pe malul drept al brațului Sulina. Vatra sa ocupă grindul îngust, având aspect risipit, distanța dintre gospodării fiind relativ mare, ocupată de spații cultivate sau nefolosite, japșe și bălți.

Drumul nemodernizat care însoțește malul Dunării poate permite accesul auto în sat, dar cei care se încumetă la o astfel de aventură sunt amatorii de senzații tari sau cei care vor să scape de mașini. De regulă, se preferă transportul cu navele de călători până la Maliuc, de aici trecerea peste Dunăre fiind o problemă simplă.

Inundația din primăvara 2006 (foto V. Siminivski)

Satul a apărut în jurul anului 1927, fiind întemeiat de pescari, dar statutul oficial de așezare umană l-a primit abia în 1930. De atunci populația lui a avut o creștere în primele decenii, după care a început să scadă, datorită inundațiilor și condițiilor grele de viață din deltă sau datorită apariției satului de "peste drum", Maliuc, care a atras o parte din populație: 209 locuitori în 1948, 417 în 1956, 397 în 1966, 130 în 1977, 80 în 1992 și 70 în 2002. Încă din 1970 satul era propus spre dezafectare, neavând nici o perspectivă de dezvoltare. El nu dispune nici în acest moment de nici un fel de dotări sociale, locuitorii săi, atâția câți au rămas, fiind nevoiți să traverseze brațul pentru aprovizionarea cu bunuri de consum sau pentru serviciul religios.

Cu toate acestea, satul s-a încăpățânat să supraviețuiască, în ciuda tuturor vicisitudinilor, în ultima vreme apărând câteva clădiri noi, de regulă case

de vacanță sau pensiuni, care au stârnit mirare în rândul sătenilor, cei care au vândut terenul investitorilor întreprinzători, la prețuri de chilipir.

Puținii locuitori ai satului se ocupă cu pescuitul și secundar cu creșterea animalelor (vite, cai). Lacurile Cuzmințu Mare, Fastic, Rotund sau Gorgova sunt locurile cele mai prielnice pentru pescuit iar grindul este o pășune naturală pe care animalele pot fi crescute fără prea mult efort.

Starea generală a localității, aspectul caselor și al gospodăriilor este în totală contradicție cu numele, cel vechi fiind mult mai justificat, el fiind clar, o poreclă.

ZEBIL

Alte forme: **Siubiul Ilyas**, pe defterul turc din 1543; **Zibilic**

Sat component al comunei Sarichioi, este situat pe țărmul de nord al lacului Babadag, la circa 6 km de intersecția Toprachioi (E 87). Un drum de aproape 8 km leagă satul de centrul de comună. Stația de cale ferată oferă și posibilitatea accesului la tren, deși distanța până la sat este relativ mare, tot mai puțini locuitori recurgând la acest mijloc de transport de când s-au înmulțit cursele cu microbuze moderne.

La N satul este dominat de dealul Găvana Mică (167 m), dar vatra sa, de tip adunat, se suprapune peste un relief jos, cu altitudini sub 50 m, care se termină spre lacul Babadag prin faleze de loess.

Leleewel identifica Zebilul cu vechea Salsovia. Pe defterul turc din 1543 este pomenit sub numele Siubiul Ilyas, deși legende locale afirmă că ar fi fost fondat mai târziu, în jurul anului 1600, de către un turc, epitrop al geamiei din Babadag (Gr. Dănescu). N-ar fi cu totul imposibil, dacă avem în vedere că multe localități au apărut și dispărut, apoi reapărut pe vechile amplasamente, păstrându-și chiar vechile denumiri. Totuși, dacă luăm în considerare legenda, atunci nu se mai justifică explicația dată pentru botezarea localității.

Satul văzut dinspre lacul Babadag (foto V. Leonov)

Prin 1730 satul a fost colonizat cu români din Moldova și Basarabia, apoi cu bulgari și din nou cu români (1790-1815), fugiți de persecuțiile rusești din Basarabia, unde serviciul militar era foarte lung. Aceștia din urmă au poposit mai întâi în Caraibil și mai apoi în Zebil.

Prima biserică a fost construită în 1874 iar prima școală în 1880. În 1860 exista o altă școală, românească, deservită de dascăli și preoți. În 1896 satul număra 925 locuitori, români, bulgari, ruși, țigani și evrei, zestrea localității fiind reprezentată de 160 pluguri, 7 mașini de secerat, 2 de vânturat, 18 mori de vânt și una de apă.

Cele mai multe din construcțiile de importanță civică s-au realizat în 1937, cu sprijinul lui Mihai Moruzov, fondatorul și primul șef al Serviciului Secret Român. În acea perioadă satul avea funcția de reședință de comună și atrăgea populația din regiune, dispunând de dotări însemnate: școala era dotată cu mobilier din lemn sculptat, avea casă pentru director și sală de spectacole, exista dispensar uman cu maternitate, cămin cultural, primărie și o școală pentru mecanici auto, dotări cu care nu multe sate din județ se pot mândri chiar și astăzi. Toate aceste clădiri au o arhitectură aparte, care se detașează de restul construcțiilor, indiferent de etapa în care au fost ele realizate. Proiectantul acestor clădiri este Gheorghe Brătescu, fratele geografului C. Brătescu, arhitectul șef al Tulcei și Constanței.

Populația așezării a evoluat astfel: 978 locuitori în 1900, 1463 în 1912, 1639 în 1930, 1595 în 1948, 2066 în 1956, 2129 în 1966, 2169 în 1977, 1853 în 1992 și 1552 în 2002. În cadrul populației actuale, pe lângă români se mai înregistrau 5 maghiari și 5 turci.

Ocupația de bază a locuitorilor este agricultura, bazată pe cultura cerealelor, plantelor tehnice, legumelor și zarzavaturilor. Asociația *Spicul* dispune și de un bun parc de mașini agricole, secție de reparații și a conservat sistemul de irigații care funcționa înainte de 1989, deși acesta nu este utilizat. Fostele sere au fost abandonate iar terenurile aferente s-au coagulat în câteva forme asociative.

Cândva în zonă existau și cariere de calcare, astăzi părăsite. Pescuitul se mai practică încă cu destul succes, deși nu mai putem vorbi de piscicultura de acum câteva decenii, vechile dotări ale fermei piscicole fiind preluate de o societate particulară. Pe lacul Babadag operează o firmă piscicolă cu sediul în Enisala.

Școala folosește localul construit pe vremea lui Moruzov, recent reparat, o bună parte din vechiul mobilier fiind încă folosită în cancelarie și cabinetul directorului, piesele mai deosebite fiind conservate într-o mică expoziție. Alături de clădirea școlii cu clasele I-VIII se afla o altă unitate școlară, destinată copiilor cu probleme speciale, transformată în centru pentru reabilitarea persoanelor cu handicap intelectual sever. Grădinița satului, care funcționa într-un local propriu, a fost mutată în clădirea școlii, care înregistrează de la an la an un număr tot mai mic de elevi, având spațiu excedentar.

Între dotările localității menționăm existența mai multor magazine mixte, baruri, o moară, agenție poștală cu centrală telefonică, căminul cultural, dispensarul uman și biserica ortodoxă, cu preot paroh, căreia i se adaugă o casă de rugăciuni pentru cultul adventist.

Saivan (foto V. Leonov)

Brutăria din Zebil are o producție suficient de mare, care asigură și aprovizionarea pieței tulcene cu produse de panificație sau făină.

De pe băncile școlii din Zebil a pornit spre lumea științifică profesorul de mai târziu Gheorghe Nedioglu, autor de manuale școlare.

Revenind asupra numelui localității, trebuie arătat că pe lângă varianta turcă, mai există una rusească, pornind de la cuvântul ”zeabi“ (*creastă de val*), putând considera că ar fi fost atribuită această denumire pornind de la valurile care se creează pe oglinda lacului din apropiere, mai ales când apa este răscolită de vânturi puternice, iarna. Deși ipoteza este tentantă, ea prezintă un mare neajuns: nimic nu demonstrează prezența rușilor sau a altor populații slave la momentul sau anterior momentului când apare prima mențiune documentară a localității.

Din această cauză înclinăm să dăm crezare ipotezei formulate de învățătorul V. Agachei, preluat de D. Șandru, care arăta: ***La origine, satul a fost turcesc. În actul de posesie al geamiei din Babadag scrie că Gazi-Ali Pașa donează pe vecie geamiei două sate: Siubiulias (care înseamnă pomană de apă a lui Iulias), devenit apoi Siubil, apoi Sebil și astăzi Zebil. Al doilea sat, Hergheledji, situat ceva mai la apus de Zebil, s'a pustiit.***

Satul e întemeiat, probabil, înainte de 1610.

În limba turcă mai există un cuvânt cu rezonanțe apropiate de numele actual al satului: *zenbil/zembil*, care semnifică ***paner, coș***. Nu credem că acesta are vreo legătură cu numele de astăzi.